

Årsberetning for Frischsenteret 2007

*Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning
Ragnar Frisch Centre for Economic Research*

Årsberetning 2007

1. Oversikt over året 2007

Økonomisk ble 2007 svakere enn fjoråret for Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning (Frischsenteret). Omsetningen steg til 23,6 millioner kr fra 22,9 millioner i 2006, men vi fikk et underskudd på 125 000 kr i 2007 mot et overskudd på 1,5 millioner i 2006. Korrigert for utdeling av fondsmidler, ble resultatet 255 000 kr i 2007 mot 1,7 millioner i 2006.

Utdanningsmessig var aktiviteten høy i 2007 med syv doktorgradsstipendiater. Det ble utført i alt 21 årsverk, hvorav 18,5 var faglige årsverk og 2,5 årsverk var administrative. Blant forskerne var det to kvinner og åtte menn, og blant doktorgradsstipendiatene var det to kvinner og fem menn. Kvinneandelen er lav på tross av en klar oppfordring til kvinner om å søke.

Den økonomiske stillingen til Frischsenteret er god med en egenkapital ved utgangen av 2007 på 26,9 millioner. Utsiktene framover er fortsatt gode.

Styret bekrefter at regnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Denne vurderingen baseres på forhold redegjort for ovenfor. Arbeidsmiljøet anses som godt. Det har ikke blitt rapportert om skader eller ulykker på arbeidsplassen. Det er registrert 69 sykedager i 2007, som utgjør ca. 1,5 % av total arbeidstid. Virksomheten medfører verken forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

2. Organisasjon, styret og medarbeidere

Frischsenteret er en uavhengig stiftelse med råd og styre hvis medlemmer er oppnevnt av Norges forskningsråd, Universitetet i Oslo og de ansatte. Forskningssjefen har den daglige ledelsen. Frischsenteret har en samarbeidsavtale med Universitetet i Oslo, samarbeider nært med Økonomisk institutt og andre fagenheter ved Universitetet i Oslo, og holder til i Forskningsparken i Gaustadbekkdalen.

Frischsenteret hadde ved utgangen av 2007 9 forskere, 5 stipendiater, 16 vitenskapelige rådgivere og 3 andre assosierte vitenskapelige medarbeidere. Av rådgiverne hadde 6 hovedstilling ved Økonomisk institutt. Administrasjonen besto av direktør, nestleder og en sekretær, og samlet omfang av administrative arbeider var 2,5 årsverk (inklusive IT-støttefunksjoner). Alle forskerne har doktorgrad. I løpet av 2007 har 4 masterstudenter vært engasjert ved Frischsenteret.

Frischsenterets onsdagsseminar med presentasjon av "work in progress" ble arrangert nesten ukentlig i 2007. I likhet med tidligere år ble det avholdt et internt to-dagers seminar med faglig program på Klækken. Videre var Frischsenteret medarrangør av den årlige konferansen til European Association of Labour Economists (EALE), samt medarrangør av "The Oslo Seminars in Behavioral and Experimental Economics". Frischsenteret er også knyttet til et senter for fremragende forskning (ESOP) ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, ved at tre av forskerne ved Frischsenteret har bistilling ved senteret.

Direktør: Erik Hernæs.

Administrasjonssekretær: Gry Nystrøm.

Seniorforskere: Bernt Bratsberg, Kjell Arne Brekke (sluttet 1.8.07), Rolf Golombek (nestleder), Sverre Kittelsen, Snorre Kverndokk, Karine Nyborg (sluttet 1.8.07), Knut Røed, Oddbjørn Raaum.

Forskere: Gabriela Mundaca, Ole Røgeberg, Tao Zhang.

Vitenskapelig rådgivere: Professor Gerard van den Berg, førsteamanuensis Kjell Arne Brekke (fra 1.8.07) forsker John K. Dagsvik, professor Dag Morten Dalen, lekturer Maria Laura Di Tommaso, professor Erling Eide, forsker Kari Furu, professor Finn R. Førsund, senioringeniør Simen Gaure, professor Michael Hoel, forsker Torbjørn Hægeland, lekturer Marilena Locatelli, professor Karl O. Moene, førsteamanuensis Karine Nyborg (fra 1.8.07), professor Steinar Strøm, forsker Jia Zhiyang.

Andre vitenskapelig assosierte: Professor Erik Biørn, førsteamanuensis Harald Goldstein, professor Tor Iversen.

Doktorgradsstipendiater: Tyra Ekhaugen (sluttet 20. august 2007), Morten Henningsen, Fedor Iskhakov, Morten Nordberg (sluttet 31. januar 2007), Simen Markussen, Lars Westlie, Weizhen Zhu.

Forskningskonsulent: Elisabeth Fevang.

Studentassistenter: Vivian Almendingen, Nina Skrove Falch, Iselin Syversen, Ola Vestad.

Medlemmene av rådet var: Professor Finn R. Førstund (leder), professor Erling Eide, førsteamanuensis Hilde Bojer, avdelingsdirektør Ola Ribe, seniorforsker Knut Røed, assisterende direktør Ingvild Svendsen, underdirektør Anita Mølmesdal Sivertsen, professor Yngve Willassen .

Varamedlemmer: Forsker Erling Barth, professor Petter Laake, professor Nils-Henrik M. von der Fehr, forsker Tao Zhang.

Medlemmene av styret var: Professor Steinar Strøm (leder), professor Olav Bjerkholt, direktør Frøydis Langmark, seniorforsker Karine Nyborg (erstattet av seniorforsker Bernt Bratsberg fra 1.8.07), professor Atle Seierstad, områdedirektør Gunvor Strømsheim.

Varamedlemmer: Avdelingsdirektør Eli Jensen, professor Tore Schweder, seniorforsker Bernt Bratsberg.

Det har vært avholdt 3 styremøter. Styret har arbeidet bl.a. med budsjett, bruk av fondsmidler og ansettelse av forskere.

3. Utdanning

Utover forskningen er den høyest prioriterte oppgaven ved Frischsenteret å bidra til utdanning i samfunnsøkonomi ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo (ØI). I 2007

hadde Frischsenteret syv doktorgradsstudenter; to tilknyttet pensjon og fem på prosjekter knyttet til arbeidsmarkedet, utdanning og velferd. Fire av forskerne var sensorer ved eksamen ved ØI, seks var doktorgradsveiledere ved ØI, to var Mastergradsveiledere, og en underviste ved ØI. Dessuten var tre forskere sensorer andre steder enn ved ØI.

4. Forskningstemaer

Adferdsøkonomi betegner analyser som legger vekt på å innarbeide spesifikk kunnskap om menneskelig atferd, ofte hentet fra sosialpsykologi, sosiologi, nevrologi eller andre fag, i økonomiske modeller. Atferdsøkonomien utvikler bl.a. modeller der aktørene kan opptre uegennyttig, ha begrenset rasjonalitet, begrenset viljestyrke, eller der den enkeltes preferanser kan bli påvirket av andre. En viktig kilde til data for empirisk testing av atferdsøkonomiske modeller er *eksperimentell økonomi*, der hypoteser om atferdsmønstre testes i strengt kontrollerte laboratoriespill der deltakerne står overfor reelle økonomiske insentiver.

Arbeidsmarkedsforskningen har fokusert på økonometrisk analyse av individers bevegelser mellom ulike tilstander i arbeidsmarkedet, med sikte på identifikasjon av kausale sammenhenger ved hjelp av forbedrete empiriske metoder. Tematisk har arbeidsmarkedsforskningen i 2006 blant annet omfattet undersøkelser av hvordan sannsynlighetene for overganger til ulike tilstander (jobb, utdanning, andre trygdeytelser) påvirkes av strukturelle trekk ved stønadssystemet. Øvrige temaer inkluderer evaluering av opplæringstiltak for ordinære arbeidssøkere og yrkeshemmede, studier av yrkesrettet atferd, arbeidsinnvandreres langsiktige tilpasning i arbeidsmarkedet og inntektsmobilitet over generasjoner, samt virkninger av skatt på arbeidstilbud. Arbeidet med kobling av arbeidstaker- og bedriftsdata er videreført. Utdanningsforskningen har fokusert på studier av skoleresultater med vekt på betydningen av familiebakgrunn og undervisningsressurser.

Forskningen om *pensjoner* videreførte studiene av tidligpensjonering med nye data og ved å trekke inn bedriftsmessige forhold. Nye studier tok opp inntektsfordeling og pensjonsopptjening og tilpasning av forbruket ved pensjonering.

Frischsenterets hovedaktivitet innenfor *energi og miljø* er knyttet til teoretiske og empiriske studier om klima; kostnader ved å redusere utslippene av drivhusgasser, egenskaper ved internasjonale miljøavtaler og samspillet mellom teknologisk utvikling og klimapolitikk. I tillegg studeres andre problemstillinger, f.eks. modellering av energimarkedene i Vest-Europa og virkninger av liberalisering av energimarkedene i Vest-Europa.

Den *helseøkonomiske* forskningen ved Frischsenteret er en del av Helseøkonomisk forskningsprogram ved Universitetet i Oslo (HERO). Forskningen har dekket en rekke temaer under områdene finansiering og organisering av helsesektoren; legemiddeløkonomi; arbeidsmarkedet for helsepersonell; etterspørselen etter helse, helsetjenester og helseforsikring; sosial ulikhet og helse; samt produktivitet og effektivitet i produksjon av helsetjenester. En database over helseøkonomiske datakilder er opprettet og lagt ut på web. Prosjekter er til dels blitt gjennomført i samarbeid med de øvrige partene i HERO-programmet og med andre helseøkonomiske miljøer.

Vedlegg 2 gir en mer detaljert beskrivelse av en rekke av prosjektene i 2006.

5. Publisering og formidling

I 2007 ble det i tilknytning til prosjekter utgitt 25 artikler i internasjonale tidsskrifter og internasjonale fagbøker, se tabellen nedenfor. Dette er høyere enn foregående år, og avspeiler publisering av flere bokkapitler.. Derimot var gjennomsnittlig antall siteringer (Social Science Citation Index) pr. forsker (ca. 10) omtrent lik gjennomsnittet de siste årene. Til sammenlikning var gjennomsnittet ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, ca. 10 i 2005.

Det ble publisert 10 artikler i norske tidsskrifter og fagbøker i 2007. Memorandumserien ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, utgis i samarbeid med Frischsenteret, og i

2007 var 13 av disse publikasjonene knyttet til våre prosjekter. Frischsenteret har egne rapportserier med i alt 3 utgivelser i 2007. 16 rapporter ble utgitt i publikasjonsserier ved andre institusjoner, inklusive HERO. Prosjektmedarbeiderne holdt i alt 95 innlegg på faglige og brukerrettede konferanser og seminarer, og hadde 36 populære fremstillinger, inklusive avisinnlegg og andre oppslag i media. En samlet oversikt over publikasjonene og formidlingen finnes i vedlegg 1.

Publisering og formidling ved Frischsenteret i 2007

Type	Antall	Forfatter(e) med hovedstilling ved Frischsenteret ¹⁾	Assosierte medarbeidere
Internasjonale tidsskriftartikler	16	12	4
Internasjonale bokkapitler	9	8	1
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	10	8	2
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ²⁾	13	12	1
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret	3	1	2
HERO skriftserie	2	2	0
Rapporter fra andre institusjoner	14	12	2
Faglige og brukerrettede foredrag	95	85	10
Populære framstillinger	36	30	6

1) Omfatter publikasjoner der minst én av forfatterne hadde hovedstilling ved Frischsenteret i 2006. 2) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret.

6. Økonomi og finansiering

Omsetningen i 2007 steg svakt til 23 579 484 kr fra kr. 22 898 083 i 2006, men resultatet falt til underskudd på 124 848 i 2007 fra et overskudd på 1 488 163 i 2006. Årets overskudd avspeiler høye netto finansinntekter på 809 942 og et underskudd i den ordinære driften på 932 921 kr. I 2006 gikk driften med et overskudd på kr 500 385. Korrigert for utdeling av forskningsmidler omtalt i neste avsnitt, var det et driftsunderskudd i 2007 på 554 535 kr, mens det var et driftsoverskudd på 729 885 kr i 2006.

Ut fra en vurdering av ønsket fondsoppbygging i Frischsenteret, ble det i 2007 besluttet å dele ut forskningsmidler til personer eller institusjoner tilknyttet Økonomisk institutt eller Frischsenteret. Det ble tildelt i alt 787 000 kr, i første rekke til nettverksbygging, doktorgradskurs og utenlandsopphold. Det ble kostnadsført i alt 378 386 kr i 2007.

Frischsenteret har ingen grunnbevilgning, og den høye finansieringsandelen fra Forskningsrådet, 87 prosent i 2007, er derfor viktig for å sikre langsiktighet og kvalitet. Det meste av vår forskningsrådsfinansiering i 2007 kom fra Arbeidslivsforskning (Arbeidsliv), Evaluering av NAV reformen, Finansmarkedsfondet, Fremtidens rene energisystem (RENERGI), Frie midler, Helsetjenester og helseøkonomi, Kunnskap, utdanning og læring (KUL), Rammebetingelser, styringsmuligheter og virkemidler for en bærekraftig utvikling (RAMBU), Skatteøkonomisk forskningsprogram (Skatt), Strategisk instituttprogram om arbeidsmarkeds- og trygdeforskning, VEKSTFORSK samt Velferdsforskning (Velferd). De resterende 13 prosentene kom fra innenlandske oppdragsgivere, hovedsakelig fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet, Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Skattedirektoratet.

7. Samarbeidspartnere

I tillegg til det utstrakte samarbeidet med Økonomisk institutt hadde Frischsenteret i 2007 aktivt prosjektsamarbeid med forskere fra følgende institusjoner:

Energi, miljø, atferd og eksperimenter

Cicero, Høgskolen i Molde, Met.no, NVE, Rokkansenteret, Statistisk Sentralbyrå, Centrum voor Economische Studiën (Belgia), Colorado State University (USA), Katholieke Universiteit Leuven (Belgia), Loyola Marymount University (USA), Public University of Navarre (Spania), Tilburg University (Nederland), University of Manchester (England).

Arbeidsmarkedet, utdanning og pensjoner

ISF, Norges Handelshøyskole, NTNU, Statistisk sentralbyrå, Universitetets Senter for Informasjonsteknologi (USIT), Free University Amsterdam (Nederland), Handelshøyskolen i Århus, Harvard University (USA), Kansas State University (USA), Louisiana State University (USA), SOFI Stockholm, Universitetet i Stockholm, University of New South Wales (Australia), University of Turin (Italia), Warwick University (England), Åbo Akademi University, Århus universitet.

Helse

Institutt for helseledelse og helseøkonomi (HELED) – Universitetet i Oslo, NTNU, SINTEF Helse, Folkehelseinstituttet, DSI København, Karolinska institutet Stockholm, Stakes Helsinki.

Andre temaer

Juridisk fakultet – Universitetet i Oslo, Skattedirektoratet, Institute for Systems Analysis, Moskva (Russland).

Endelig har forskere og rådgivere på Frischsenteret et omfattende kontaktnett med forskere fra Norden, Europa, USA, Japan, Kina og Australia.

8. Utsikter framover

Det er i april 2007 kontraktsfestet prosjekter for 29,3 millioner for 2008, 22,6 millioner for 2009 og 31,8 millioner for perioden 2010-2013. Medarbeiderne ved Frischsenteret har høy kompetanse og den omfattende internasjonale publiseringen er et viktig konkurransefortrinn ved tildeling av prosjekter fra Norges forskningsråd og andre oppdragsgivere i årene som kommer. Det tas sikte på å sende søknader til EUs 7. rammeprogram i 2008. Mulighetene for fortsatt finansiering av det aktivitetsnivået vi nå har vurderes som gode.

I løpet av 2007 fikk Frischsenteret evaluert i alt fem av de prosjektene som ikke var finansiert av Norges forskningsråd eller av nordiske forskningsmidler. Som tidligere år er det gjennomgående meget gode tilbakemeldinger fra oppdragsgiverne om kvalitet på prosjektet, prosjektgjennomføring og prosjektdokumentasjon. De fleste svarer at de "absolutt" ønsker å benytte Frischsenteret på nytt.

Oslo, 23.04.2008

Styret i *Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning*

Diderik Lund (styreleder)

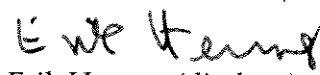

Karen Helene Ulltveit-Moe

Halvor Mehlum

Bernt Bratsberg

Frøydis Langmark

Gunvor Strømsheim

Erik Hernæs (direktør)

Vedlegg 1 til Årsberetning for 2007

Publisering og formidling ved Frischsenteret i 2007

Oversikt over publikasjoner og foredrag, 1999-2007

Type	Antall								
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Internasjonale tidsskriftartikler	5	6	11	22	31	15	15	15	16
Internasjonale bokkapitler	3	1	5	3	0	7	2	2	9
Norske tidsskriftartikler og bokkapitler	3	6	12	12	9	5	5	8	10
Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo ¹⁾	18	18	10	14	16	8	13	13	13
Rapporter og arbeidsnotater Frischsenteret	7	13	6	10	5	12	5	13	3
HERO skriftserie	1	5	9	6	12	7	5	2	2
Rapporter fra andre institusjoner	8	6	9	9	8	11	9	6	14
Faglige og brukerrettede foredrag	51	68	88	78	77	80	113	119	95
Populære framstillinger ²⁾		50	30	8	14	12	19	56	36

1) Memoranda fra Økonomisk institutt er en felles publikasjonsserie for instituttet og Frischsenteret. 2) Frem t.o.m. 2001 omfatter populære framstillinger også omtale av Frischsenteret i media.

Tidsskriftartikler og bokkapitler

1.1. Internasjonale tidsskriftartikler

Aune, F. R., S. Kverndokk, L. Lindholt and K. E. Rosendahl: Profitability of fossil fuel production under different instruments in international climate policies, *Climate Policy*, 7(1), 60-72.

Barrett, S. and M. Hoel: Optimal Disease Eradication, *Environment and Development Economics* 12, 627-652.

Björklund, A., B. Bratsberg, T. Eriksson, M. Jäntti, and O. Raaum: Interindustry Wage Differentials and Unobserved Ability: Siblings Evidence from Five Countries, *Industrial Relations* 46(1), 171-202.

Bratsberg, B., K. Røed, O. Raaum, R. Naylor, M. Jäntti, T. Eriksson and E. Österbacka: Nonlinearities in Intergenerational Earnings Mobility: Consequences for Cross-Country Comparisons, *The Economic Journal* 117(519), C72-C92.

Brekke, K.A., B. Øksendal and N.C. Stenseth: The effect of climate variations on the dynamics of pasture-livestock interactions under cooperative and non-cooperative management, *Proceedings for the National Academy of Science (PNAS)*, 104, 14730-14734.

Brekke, K.A., K. Nyborg and M. Rege: The Fear of Exclusion: Individual Effort when Group Formation is Endogenous, *Scandinavian Journal of Economics*, 109, 531-550.

Brekke, K.A. and M. Rege: Advertising as a Distortion of Social Learning, *The B.E. Journal of Theoretical Economics*, 7(1) (Topics), Article 38.

Fevang, E. and K. Røed: Organizational Change, Absenteeism, and Welfare Dependency, *Journal of Human Resources* 42(1), 156-193.

Førsund, F.R. and Zanola, R.: The art of benchmarking: Picasso prints and auction house performance, *Applied Economics* 38(12), 1425-1434.

Førsund, F.R. and Zanola, R.: DEA meets Picasso: the impact of auction houses on the hammer price. *Annals of Operations Research* 145, 149-165.

Førsund, F.R., Hjalmarsson, L., Krivonozhko, V. E., Utkin, O. B.: Calculation of scale elasticities in DEA models: direct and indirect Approaches, *Journal of Productivity Analysis*, 28(1/2), 45-56.

Gaure, S. and K. Røed: How Tight is the Labour Market? Sources of Changes in the Aggregate Exit Rate from Unemployment across the Business Cycle, *Journal of Business Cycle Measurement and Analysis*, 3(2), 9-28.

Gaure, S., Røed, K. and T. Zhang: Time and Causality: A Monte Carlo Assessment of the Timing-of-Events Approach, *Journal of Econometrics*, 141, 1159-1195.

Hoel, M.: What should (public) health insurance cover? *Journal of Health Economics*, 26, 251-262.

Kverndokk, S. and K. E. Rosendahl: Climate policies and learning by doing: Impacts and timing of technology subsidies, *Resource and Energy Economics*, 29(1), 58-82.

Raaum, O., B. Bratsberg, K. Røed, E. Österbacka, T. Eriksson, M. Jäntti and R. Naylor: Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries, *The B.E. Journal of Economic Analysis and Policy (Advances)* 7(2), Article 7. (<http://www.bepress.com/bejeap/vol7/iss2/art7>).

1.2. Internasjonale bokkapitler

Bratsberg, B., O. Raaum and K. Sørli: Foreign-born Migration to and from Norway, in Caglar Ozden and Maurice Schiff (eds.), *International Migration, Economic Development, & Policy*, New York: World Bank and Palgrave Macmillan.

Brekke, K.A.: Self-Serving Moral Reasoning, in W. Østreng (ed): *Consilience. Interdisciplinary Communications 2005/2006*, Centre for Advanced Study, Oslo.

Golombek, R.: International Climate Agreements: How Economists Think, in W. Østreng (ed): *Consilience. Interdisciplinary Communications 2005/2006*, Centre for Advanced Study, Oslo.

Hernæs, E., Z. Jia and S. Strøm: Retirement in non-cooperative and cooperative families, in K. Hamada and H. Kato (eds.) "Ageing and the Labor Market in Japan", Edward Elgar Publishing.

Hoel, M.: Environmental Costs: Balancing the Present and the Future, in W. Østreng (ed): *Consilience. Interdisciplinary Communications 2005/2006*, Centre for Advanced Study, Oslo.

Kverndokk, S. and A. Rose: Equity in Environmental Policy with an Application to Global Warming, reprinted in J. C. J. M. van den Bergh, K. Burton, G. Mason and P. Nijkamp (eds.): *Environmental Planning*, Edward Elgar Publishing Ltd.

Kverndokk, S.: Contributing author on "Mitigation from a cross-sectoral perspective", Chapter 11 in *Climate Change 2007: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)*, Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA.

Kverndokk, S.: Double Dividend from Climate Policies: Can Climate Policies also Reduce Unemployment? in W. Østreng (ed): *Consilience. Interdisciplinary Communications 2005/2006*, Centre for Advanced Study, Oslo.

Nyborg, K.: Information and the Burden of Moral Responsibility, in W. Østreng (ed.): *Consilience. Interdisciplinary Communications 2005/2006*. Oslo: Centre for Advanced Study, 027-30.

1.3. Norske tidsskriftartikler og bokkapitler

Barstad, S., Ø. Brandt and S. Kverndokk: Ikke som før. Framtidas omsorgsutfordringer og strategier for å møte dem, *Økonomisk forum*, no. 1, 10-16.

Bratsberg, B., O. Raaum, and K. Røed: Opp og ned: Yrkesaktivitet og trygd over livsløpet for tidlige arbeidsinnvandrere i Norge, *Integreringskart 2007*, Oslo: Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Bye, B., C. Hagem and S. Kverndokk: Sære avgifter? Anbefalinger fra Særavgiftsutvalget, *Økonomisk forum*, no. 7, 14-23.

Furu, K. og Skovlund, E.: Farmakoepidemiologi. Kapittel 19 i lærebok: Petter Laake, Anette Hjartåker, Dag Thelle og Marit B. Veierød (red.) *Epidemiologiske og kliniske forskningsmetoder*. Gyldendal Akademiske.

Kverndokk, S.: Det norske avgiftssystemet for klimagasser, *RØST*, no. 1, 56-61.

Markussen, S.: Økonomisk sykefraværsforskning: hva vet vi og hvor bør vi gå? Søkelys på arbeidslivet, nr 1, årgang 24, 63-81.

Nyborg, K.: Påvirker vi hverandres miljøatferd? *RØST*, no. 1, 47-55.

Røed, K.: Hele folket i arbeid? *Økonomisk Forum*, no. 3.

Røgeberg, O.: Teorivedlegg – Særavgifter, reguleringer og usunt konsum, *NOU 2007:8*.

Strøm, S. og J. Vislie: Effektivitet, fordeling og økonomisk politikk, *Universitetsforlaget*.

2. Memoranda fra Økonomisk institutt, Universitet i Oslo

Brekke, K.A., Kipperberg, G., and K. Nyborg: Reluctant Recyclers: Social Interaction in Responsibility Ascription, Memorandum 16.

Di Tommaso M.L., Shima I., Strøm S., Bettio, F. : As bad as it gets: Well being deprivation of sexually exploited trafficked women, Memorandum 9.

Ekhaugen, T.: Long-term Outcomes of Vocational Rehabilitation Programs: Labor Market Transitions and Job Durations for Immigrants. Memorandum 10.

Førsund, F.R., S.A.C. Kittelsen and V.E. Krivonozhko: Farrell revisited: Visualising the DEA production frontier, Memorandum 15.

Hernæs, E. and W. Zhu: Pension Entitlements and Wealth Accumulation, Memorandum 12.

Hægeland, T., O. Raaum and K. G. Salvanes: Pennies from heaven - Using exogenous tax variation to identify effects of school resources on pupil achievement, Memorandum 18.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, Memorandum 19.

Mundaca, G.: Monitoring, liquidity provision and financial crisis risk”, Memorandum 4.

Mundaca, G. and K.B. Nordal: Corporate investment, cash flow level and market imperfections: The case of Norway, Memorandum 3.

Nordberg, M.: The Total Tax on Labour Income, Memorandum 5.

Nordberg, M.: Employment behaviour of marginal workers, The roles of preferences and opportunities, Memorandum 6.

Røed, K. and L. Westlie: Unemployment Insurance in Welfare States: Soft Constraints and Mild Sanctions, Memorandum 13.

Raaum, O., B. Bratsberg, K. Røed, E. Österbacka, T. Eriksson, M. Jäntti, and R. Naylor: Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries, Memorandum 17.

3. Frischsenterets rapporter og arbeidsnotater

Almendingen, V.: Generisk bytte En økonometrisk studie av aktørenes og prisenes betydning for substitusjon, Rapport 1.

Hernæs, E. and Z. Jia: An evaluation of the labour market response of eliminating the retirement earnings test rule, Working Paper 1.

Vestad, O.L.: Firm entry and post-entry performance in selected Norwegian industries, Rapport 2.

4. HERO skriftserie

Hagen, T.P., Iversen, T., Kittelsen, S.A.C., Laboratorie- og røntgenvirksomheten i kjølvannet av sykehusreformen: Mer privatisering og lavere kostnader? HERO skriftserie 2.

Kittelsen, S.A.C., Magnussen, J., Anthun, K.S.: Sykehusproduktivitet etter statlig overtakelse: En nordisk komparativ analyse, HERO skriftserie 1.

5. Rapporter/notater fra andre institusjoner

Bratsberg, B., O. Raaum, and K. Røed: When Minority Labor Migrants Meet the Welfare State, IZA Discussion Paper No. 2872.

Bratsberg, B., J.F. Ragan, Jr., and J.T. Warren: Mobility, Pay, and Research Productivity of Economics Faculty—A Longitudinal Analysis, Kansas State University.

Bratsberg, B., K. Røed og O. Raaum: Opp og ned: Yrkesaktivitet og trygd over livsløpet for tidlige arbeidsinnvandrere i Norge. Kapittel i IMDi-rapport 9-2007, *Integreringskart 2007 Arbeidsinnvandring – en kunnskapsstatus*, 12-17.

Førsund, F.R.: Investment in Electricity, SNF-arbeidsnotat 34, Bergen.

Førsund, F.R., B. Singh, T. Jensen and C. Larsen: Wind power, network congestion and hydro resource utilisation in the Norwegian power market, SNF-arbeidsnotat 33, Bergen.

Gerlagh, R., S. Kverndokk and K.E. Rosendahl: Optimal timing of environmental policy; interaction between environmental taxes and innovation externalities, Discussion Papers no. 493, Statistics Norway.

Gerlagh, R., S. Kverndokk and K.E. Rosendahl: Optimal timing of environmental policy; interaction between environmental taxes and innovation externalities, FEEM Working Papers 35, Fondazione Eni Enrico Mattei, Milano.

Hagen, T.P., T. Iversen, S.A.C. Kittelsen: Mer privatisering og lavere kostnader? Laboratorie- og røntgenvirksomheten i kjølvannet av sykehusreformen. Kapittel 4.8 i *Resultatevaluering av sykehusreformen*, Norges Forskningsråd.

Heggedal, T.-R. and S. Kverndokk: The cost of greenhouse gas mitigation in Europe – Kyoto and beyond, *IAEE Newsletter*, International Association for Energy Economics, Fourth Quarter, 9-12.

Hægeland, T. O. Raaum and K.G. Salvanes: Pennies from heaven using exogenous tax variation to identify effects of school resources on pupil achievement, Discussion Papers No. 508, Statistics Norway.

Hægeland, T., O. Raaum and K.G. Salvanes: Pennies from heaven Using exogenous tax variation to identify effects of school resources on pupil achievement, SNF Working paper 14.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen, K.S. Anthun: Sykehusproduktivitet etter statlig overtakelse: En nordisk komparativ analyse. Kapittel 4.7 i *Resultatevaluering av sykehusreformen*, Norges Forskningsråd.

Røed, K. og L. Westlie: Unemployment Insurance in Welfare States: Soft Constraints and Mild Sanctions, IZA Discussion Paper No. 2877.

Raaum, O., Bratsberg, B., Røed, K., Österbacka, E., Jäntti, M., Eriksson, T. and R. Naylor, Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries, IZA Discussion Paper 3037.

6. Faglige foredrag

Brandanger, S. and K.A. Brekke: Counting to Ten; Waning Emotions in Ultimatum Games, Second Nordic Workshop in Behavioral and Experimental Economics, Gøteborg, november.

Bratsberg, B.: Marital Sorting and Intergenerational Mobility, Annual Economics Meeting at Geilo, University of Oslo, January.

Bratsberg, B.: Naturalization and Labor Market Outcomes, Workshop on “The socioeconomic implications of naturalizations,” Hamburgisches WeltWirtschaftsinstitut gemeinnützige GmbH (HWWI), Germany, november.

Dalen, D.M.: Originale vs. generiske legemidler, presentasjon på Nasjonal helseøkonomikonferanse, Solstrand, mai.

Fevang, E.: Care for Elderly Relatives and Labour Supply Behaviour, HERO-samling på Voksenåsen, desember.

Furu, K.: Hvilke forskningsmuligheter gir data fra det nasjonale Reseptregisteret (NorPD)? Fagmøte, Institutt for helseledelse og -økonomi, Universitetet i Oslo.

Henningsen, M.: On-the-Job Search, Job Duration and Wage Profiles, innlegg ved 29. nasjonale forskermøtet for økonomer, Universitetet i Tromsø, januar.

Henningsen, M.: Moving between welfare payments. The case of sickness insurance for the unemployed, CIM-AKF Workshop, Nyborg, Danmark, april.

Henningsen, M.: On-the-Job Search, Job Duration and Wage Profiles, seminar ved Nationaløkonomisk institut, Handelshøjskolen i Århus, april.

Hernæs, E.: Ageing and Pensions – Challenges, Policy and Research, Fudan-Frisch Economic Forum on Social Welfare, Public Policy and Harmonious Society, Fudan University, Shanghai, mai.

Hernæs, E.: Pension entitlements and wealth accumulation, EALE, september.

Hernæs, E.: Tjenestepensjoner og mobilitet, Pensjonsforum, FAFO, november.

Hoel, M.: Climate change and climate policy, Plenumsforedrag på konferansen “15th Annual Conference of EAERE”, Thessaloniki, Hellas, juni.

Golombek, R.: International technology agreements, Workshop on Environmental economics: policy instruments, technology development, and international cooperation, Centre for Advanced Study, Holmen Fjord Hotell, Asker, august.

Kittelsen, S.A.C., K. Hernæs and J. Magnussen: Quality, efficiency and scope in Norwegian hospital production. iDEAS, Hyderabad, India, januar.

Kittelsen, S.A.C., K. Hernæs and J. Magnussen: Quality, efficiency and scope in Norwegian hospital production". HERO-seminar, februar.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Hospital productivity and the Norwegian ownership reform – A Nordic comparative study", Fudan-Frisch Economic Forum on Social Welfare, Public Policy and Harmonious Society, Fudan University, Shanghai, mai.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Hospital productivity and the Norwegian ownership reform – A Nordic comparative study", iHEA Copenhagen, juli.

Kittelsen, S.A.C.: Comparing the productivity levels of hospitals in the Nordic countries, international workshop on efficiency enhancing regulation in healthcare, Dutch Healthcare Authority (NZa), Amsterdam, november.

Kverndokk, S.: Optimal timing of environmental policy; interaction between environmental taxes and innovation externalities, CES seminar, Centre for Economic Studies, Katholieke Universiteit Leuven, Belgia, mars.

Kverndokk, S.: Health inequality in the Nordic welfare states – Better data or more inequality?, Public Economics seminar, Centre for Economic Studies, Katholieke Universiteit Leuven, Belgia, april.

Kverndokk, S. og K.A. Brekke: Skaper den nordiske velferdsstaten større helseulikheter?, HERO-seminar, Universitetet i Oslo, mai.

Kverndokk, S.: Optimal timing of environmental policy; interaction between environmental taxes and innovation externalities, The European Association of Environmental and Resource Economists (EAERE), Annual meeting, Thessaloniki, Hellas, juni.

Kverndokk, S.: Pollution permits as a taboo good, CAS workshop, Centre for Advanced Studies, Asker, august.

Kverndokk, S.: Inntekt, inntektsulikhet og helse, Fagseminar om "Inntekt og helse – seleksjon eller kausalitet", Sosial- og helsedirektoratet, desember.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, innlegg ved 29. nasjonale forskermøtet for økonomer, Universitetet i Tromsø, januar.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, Geiloseminaret, januar.

Markussen, S.: Hva vet økonomer om sykefravær? Lansering av Søkelys på arbeidslivet, ISF.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, NHH-UiO Workshop om Dynamic Economics, NHH.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, ESPE Congress – Chicago.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance, EALE Congress – Oslo.

Markussen, S.: Hvordan behandles sykefravær i økonomifaget? SSB - seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk.

Markussen, S.: Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the

balance, Trygdeforskningsseminaret – Bergen.

Markussen, S.: The Anatomy of Absenteeism, AID/SIP, Oslo.

Mundaca, G.: Corporate investment, cash flow level and market imperfections: The case of Norway, Johns Hopkins University.

Mundaca, G.: Corporate investment, cash flow level and market imperfections: The case of Norway, George Washington University.

Mundaca, G.: Corporate investment, cash flow level and market imperfections: The case of Norway, Federal Deposit Insurance Corporation.

Nyborg, K.: Attracting Responsible Employees: Green Production as Labor Market Screening, Centre d'Economie de la Sorbonne, Paris, april.

Nyborg, K.: Attracting Responsible Employees: Green Production as Labor Market Screening, 6th IDEI-LERNA Conference on Environment and Resources Economics: Environment, Finance and Corporate Behavior, Toulouse, France, mai/juni.

Nyborg, K.: I Don't Want to Hear About it: Rational Ignorance among Duty-Oriented Consumers, Annual Conference of the European Association of Environmental and Resource Economists, Thessaloniki, Greece, juni.

Nyborg, K.: Attracting responsible employees: Green production as labor market screening, CAS workshop, Centre for Advanced Studies, Asker, august.

Nyborg, K.: I Don't Want to Hear About it: Rational Ignorance among Duty-Oriented Consumers, Second Nordic Workshop in Experimental and Behavioral Economics, Göteborg, november.

Røed, K.: Unemployment insurance in welfare states: Soft constraints and mild sanctions. Stabsseminar Økonomisk institutt, Universitetet i Bergen, april.

Røed, K.: Welfare reform: The US experience. Comments to Robert Moffitt. Konferanse i regi av det Økonomiska Rådet, Stockholm, mai.

Røed, K.: Unemployment insurance in welfare states: Soft constraints and mild sanctions. Innledning på Fudan-Frisch workshop. Fudan universitet, Shanghai, Kina, mai.

Røed, K.: The Impacts of Job Search Conditions on Unemployment Duration and Post-Unemployment Job Quality. ESOP-seminar, Økonomisk institutt, Universitetet I Oslo, november.

Røed, K.: Samfunnsøkonomenes rolle i velferdsforskningen. Seminar om velferdsforskning, FAFO, Oslo, november.

Røgeberg, O.: Særavgifter, reguleringer og usunt konsum, presentasjon til oppdragsgiver, Regjeringsbygg, april.

Røgeberg, O.: Regulering og usunt konsum, Lunsjforedrag for Skatteøkonomisk avdeling og Økonomiavdelingen i Finansdepartementet, august.

Røgeberg, O.: Om offentlig regulering av usunt konsum. Vedlegg 1 til Særavgiftsutvalget, fagseminar ved Forskningsavdelingen i SSB, september.

Raaum, O.: Pennies from heaven; Using exogenous tax variation to identify the effect of school resources on pupil achievement. 2007 Annual conference, Royal Economic Society (England), Warwick, april.

Raaum, O.: When Minority Labor Migrants Meet the Welfare State, seminar, Aarhus University, juni.

Raaum, O.: Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries, IZA Workshop, Bonn, oktober.

Raaum, O.: Pennies from heaven; Using exogenous tax variation to identify the effect of school resources on pupil achievement, seminar Tinbergen Institute, Amsterdam, november.

Strøm, S.: Simulating labor supply behavior when workers have preferences for job opportunities and face nonlinear budget constraints, Presentert paper på seminaret til NFR's skatteforum.

Strøm, S.: Nurses Wanted. Is the job too harsh or is the wage too low? Presentert paper på ESPE's konferanse i Chicago.

Zhang, T.: Social program on public services and approaches for evaluation, presentasjon ved Fudan-Frisch Economic Forum on Social Welfare, Public Policy and Harmonious Society, Shanghai, Kina, mai.

Westlie, L.: Unemployment insurance in welfare states: Soft constraints and mild sanctions, innlegg ved 29. nasjonale forskermøtet for økonomer, Universitetet i Tromsø, januar.

Westlie, L.: Unemployment insurance in welfare states: Soft constraints and mild sanctions, Økonometriseminar ved UiO, februar.

Westlie, L.: Effekter av attføringstiltak, Seminar i regi av forskerskolen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO, februar.

Westlie, L.: Effekter av attføringstiltak, Presentasjon hos AID, oktober.

Westlie, L.: Effekter av attføringstiltak, Forskerskolen, november.

7. Brukerrettede foredrag

Bratsberg, B.: Yrkesdeltaking og trygd over livsløpet blant arbeidsinnvandrere, AID, januar.

Fevang, E.: Omsorg for foreldre– hva skjer med yrkesaktiviteten? SIP-referansegruppemøte, Arbeids- og Inkluderingsdepartementet, desember.

Golombek, R.: Liberalisation of the European natural gas and power markets, Avslutningskonferanse for programmet Petropol, Oslo, februar.

Hoel, M.: Effektiv klimapolitikk, Foredrag på seminar arrangert av Finansdepartementet for politisk ledelse i alle departementene og statsministerens kontor, januar.

Hoel, M.: Innlegg om Stern-rapporten og Lavutslippsutvalgets rapport, internt seminar i Finansdepartementet, februar.

Hoel, M.: Klimaavtaler og norsk klimapolitikk, Foredrag på presseseminar om klimakvoter arrangert av Finansdepartementet, februar.

Hoel, M.: Klimautfordringene og norsk klimapolitikk, Foredrag Polyteknisk Forening, april.

Hoel, M.: Forberedt innlegg på seminar i Stockholm om rapporten "Vetenskapligt underlag för klimatpolitiken"; Rapport från det Vetenskapliga Rådet för Klimatfrågor, september.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Sykehusproduktivitet etter statlig overtakelse: En nordisk komparativ analyse. Seminar, Fornyings- og administrasjonsdepartementet, mars.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Har sykehusreformen ført til økt produktivitet?, NFR-konferanse "Hva kan vi lære av sykehusreformen", Gardermoen, april.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Har sykehusreformen ført til økt produktivitet? Den 9. nasjonale helseøkonomikonferansen", Solstrand, mai.

Kittelsen, S.A.C., J. Magnussen and K.S. Anthun: Hospital productivity and the Norwegian ownership reform – A Nordic comparative study", Ad hoc seminar for eksperter fra nordiske land om produktivitet i og effektivisering av offentlig tjenesteproduksjon for det nordiske ministerrådet for økonomi- og finanspolitikk, Finansdepartementet, Oslo, oktober.

Kittelsen, S.A.C.: Kostnader ved helsetiltak, Kjernekompetansemiljø for helseøkonomiske evalueringer i Helse Øst (HEHØ), Workshop Voksenåsen, november.

Kverndokk, S. og K. Røed: Foreldre med omsorgsbehov – i hvor stor grad påvirkes egen yrkesdeltakelse og inntekt? Foredrag for Stortingets helse- og omsorgskomiteé.

Nyborg, K.: Samfunnsansvar og rekruttering. HR Norge, *Rekrutteringsdagene*, Oslo 7. mars.

Nyborg, K.: Penger er ikke alt: Samfunnsansvar som motivasjonsfaktor. HR Norge, *Belønningsdagene 2007: Motivasjon i medvind*, Oslo, 17-18. oktober.

Røed, K.: Omstilling, sykefravær og utstøting i helse- og omsorgssektoren. Foredrag på brukerseminar i det strategiske instituttprogram for arbeidsmarkeds- og trygdeforskning, Oslo, januar.

Røed, K.: Hvor stor er arbeidskraftreserven? Og hvordan kan den mobiliseres? Foredrag på konferansen ” Arbeidsmarked, lønn og økonomisk politikk”, arrangert av Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo, januar.

Røed, K.: Arbeidsinnvandring og press på velferdsytelser, fortid og fremtid. Foredrag for Høyres Stortingsgruppe, Oslo, februar.

Røed, K.: Samfunnet trenger arbeidskraft. Hvor finner vi den? Foredrag på NAV-konferanse, SAS-hotellet Oslo, februar.

Røed, K.: Hvor stor er arbeidskraftreserven? Og hvordan kan den mobiliseres? Foredrag på seminar i Finansdepartementet, februar.

Røed, K.: Veien til uføretrygd i Norge. Foredrag for ”Pensjonsforum”, Forskningsparken, Oslo, juni.

Røed, K.: Bruk av arbeidsinnvandring for å møte arbeidskraftbehovet – Dilemmaer. Foredrag på fagseminar i forbindelse med NAVOs XIV generalforsamling. Gamle Logen, Oslo, juni.

Røed, K.: Inkludering og utstøting. Empiriske funn og metodiske problemer. Innledning på Forskerseminaret 2007 for Arbeidslivsforskningsprogrammet. Voksenåsen, Oslo, juni.

Røed, K.: Ny uførestønning og ny alderspensjon til uføre. Foredrag på YS Stats Pensjonsseminar, Oslo, september.

Røed, K.: AFP – Fleksibel pensjon i Norge: En AFP-ordning som motiverer til arbeid? NHOs tariffseminar, Oslo, september.

Røed, K.: Bruk av arbeidsinnvandring for å møte arbeidskraftbehovet. Foredrag for Fremskrittspartiets stortingsgruppe, Stortinget, Oslo, desember.

Raaum, O.: Utdanningsforskning med paneldata, Seminar, Kunnskapsdepartementet, mars.

Raaum, O.: Yrkesdeltaking over livsløpet for framtidige arbeidsinnvandrere – Hva kan vi lære av historien?, Seminar, AID, mai.

Raaum, O.: Allokeringseffekter og lønn. Bidrar tiltak for å fremme likelønn mellom kvinner og menn til økt effektivitet?, Likelønnskommisjonen, juni.

Raaum, O.: Administrative mikrodata; Hva, Hvorfor og Hvordan, programkonferanse, Arbeidslivsprogrammet, Norges Forskningsråd, juni.

Raaum, O.: Gir større budsjetter bedre tjenester for brukerne? Eksempel fra skolesektoren, Finansavdelingen, Finansdept, august.

Raaum, O.: Youths at risk? OECD Mission, AID, oktober.

8. Populære framstillinger, avisartikler, debattinnlegg m.m.

Golombek, R.: Klima, nr. 4 , 2007, s. 28-29, intervju.

Hoel, M.: 20. Februar. Intervju av Dagens Næringsliv om bensinavgifter (side 18).

Hoel, M.: 26. Februar. Intervju av Dagens Næringsliv om klimakvoter (side 12).

Hoel, M.: Intervju av Dagens Næringsliv ("kort og råt": hva er en klimakvote).

Hoel, M.: 3. Mai. Samtale om klimakvoter på NRK frokost-tv.

Hoel, M.: Juni. Intervju i Dagens Næringsliv om klimapolitikk.

Hoel, M.: 29. Oktober. Intervju av Aftenposten om miljøavgifter.

Kittelsen, S.A.C.: Aftenposten, førstesiden, 25.1. Intervjuet om sammenslåing av Helse Sør og Helse Øst.

Kittelsen, S.A.C.: Aftenposten, økonomidelen, 3.8., intervjuet om hjemfall for norske kraftverk.

Kittelsen, S.A.C.: NRK P2 og NRK2, Dagsnytt atten, 26.9., debatt deltager om budsjettert underskudd i Helse Sørøst.

Kverndokk, S.: Oslo-OL best på miljø, intervju i Dagsavisen, 23. mars.

Markussen, S.: Ikke gi de marginale skylda, Aftenposten 9. oktober.

Markussen, S.: Innholdsfortegnelse på lotterier, VG 22. oktober.

Røed, K.: 23. januar. Oppslag vedr. foredrag arbeidsinnvandring og mobilisering av arbeidskraftreserven i Dagens Næringsliv ("Advarer sterkt mot arbeidsinnvandring").
- Innslag i NRK Dagsnytt samme dag og intervju i NRK Økonominytt dagen etter.
- Deltakelse i debatt i Dagsnytt 18 samme dag.
- Omtale i diverse nettaviser.

Røed, K.: 28. januar. Omtale i Dagbladet av synspunkter på innvandringspolitikken ("Vil kapre de beste. Regjeringen forbereder strøm av arbeidsinnvandrere").

Røed, K.: 30. januar. Artikkel i Dagens Næringsliv med referering av synspunkter vedr. økt bruk av AFP ("Rekordmange på AFP").

Røed, K.: 1. februar. Artikkel i Dagens Næringsliv med referering av synspunkter på økningen i antallet uføre. ("Stadig flere uføre").

Røed, K.: 7. februar. Oppslag i Nettavisen vedr. nært forestående innstilling fra Uførepensjonsutvalget ("Kan stoppe uføretrygd").

Røed, K.: 16. februar. Innslag i Dagsnytt og Økonominytt (NRK P2) med kommentarer til Sentralbanksjefens årstale (vedr. mobilisering av arbeidskraftreserven).

Røed, K.: 23. februar. Morgengjest i TV2 Nyhetskanalen i forbindelse med foredrag på NAVs arbeidsgiverkonferanse.

Røed, K.: 23. februar. Intervju i NRK P1 Morgenglasset i forbindelse med foredrag på NAVs arbeidsgiverkonferanse.

Røed, K.: 16. april. Intervju i TV2s "Dokument 2" vedr. årsaker til høye uførerater i enkelte innvandrergupper.

Røed, K.: 26. april. Uttalelser i Dagens Næringsliv vedr. Norges Bank's beslutning om å holde rentenivået uendret.

Røed, K.: Mai. Intervju i magasinet "Velferd" vedr. antall uten arbeid ("Flere i jobb enn politikerne sier").

Røed, K.: Juni. Omtale i magasinet "Orienterer" om studie vedr. arbeidsinnvandring (Arbeidsinnvandring fra ikke-vestlige land – en kime til økt forsørgerbyrde for velferdsstaten?).

Røed, K.: 12. juni. Intervju i Aftenposten vedr mangelen på arbeidskraft ("Skrur jobber med lav status").

Røed, K.: 19. juni. Intervju i Aftenposten vedr. folketrygdens betydning for framtidens pensjonister ("Stoler ikke på folketrygden").

Røed, K.: 17. juli. Intervju i Dagens Næringsliv vedr. kvinners deltakelse i arbeidslivet ("Tror hjemmefruer er historie").

Røed, K.: 14. september. Intervju i NRK P2, Økonominytt, vedr. eldre arbeidstakere som arbeidskraftressurs.

Røed, K.: 18. september. Intervju i Dagens Næringsliv vedr. pengepolitikken ("Ulogisk" fra Gjedrem").

Røed, K.: 3. oktober. Intervju i NRK P2, Økonominytt, vedr. særlig høy "turnover" blant offentlig ansatte med høy utdanning.

Røed, K.: 12. oktober. Intervju i Dagens Næringsliv vedr. AFP ("AFP-krav vil bli dyre").

Røed, K.: 7. november. Morgengjest i TV2 Nyhetskanalen i forbindelse med Forskningsrådets høstkonferanse "Hvorfor jobbe?".

Vedlegg 2 til Årsberetning 2007

Adferdsøkonomi

Normativ refleksjon i et fellesgode-eksperiment

I en fellesgodesituasjon påvirker individets avgjørelser ikke bare individet selv, men også andre mennesker. Det er derfor mulig at normative aspekter ved situasjonen "Hvordan bør jeg oppføre meg?" kan ha betydning for atferd. I et fellesgodeeksperiment ble det sett på moralsk motivasjon, og på hvordan normativ refleksjon påvirker bidrag til et fellesgode. I eksperimentet oppfordres deltagerne til å reflektere rundt det normative aspektet av eksperimentsituasjonen. Resultatene viser at normativ refleksjon kan ha en positiv og signifikant effekt på bidrag til fellesgodet når deltagerne er oppfordret til å reflektere rundt hva som er det ubetingede etisk riktige å gjøre i eksperimentet (ubetinget av andre deltagers atferd).

Om pliktfølelse og lykkelig uvitenhet: Hvorfor holdningskampanjer kan virke

Økonomisk teori har tradisjonelt antatt at enkeltindivider bare er opptatt av seg og sitt, uten å styres av pliktfølelse eller moralske skrupler. Sosialpsykologisk forskning viser imidlertid at hensynet til ens eget selvilde er en viktig drivkraft for menneskelig atferd. Å opptre i strid med egne verdier utløser det psykologene kaller kognitiv dissonans, en ubehagelig følelse av å gå på akkord med seg selv. For å unngå dette ubehaget, vil pliktorienterte personer kunne være villige til å påta seg kostnader for å strekke seg mot det de mener er moralsk riktig å gjøre.

Ved hjelp av en økonomisk modell for moralsk motivasjon vises det at pliktorienterte personer kan ha en tendens til å unngå informasjon om betydningen av frivillige bidrag til fellesgoder. En moralsk plikt kan være en byrde for den enkelte, og informasjon kan påvirke hva den enkelte opplever som sin plikt; jo viktigere et potensielt bidrag er for samfunnet, jo sterkere blir den opplevde plikten. Hvis personen i utgangspunktet tror at hans egen innsats er uviktig, vil han ikke føle noen moralsk plikt til å bidra, og vil dermed heller ikke få noe kognitivt ubehag ved å la være å bidra. Hvis han får informasjon om at bidraget likevel var viktig, vil den opplevde forpliktelsen øke. På denne bakgrunnen vises at informasjonskampanjer vil kunne øke frivillige bidrag til

fellesgoder fra pliktorienterte individer, ved at kampanjer pådytter individet informasjon han i utgangpunktet ikke ønsket og derfor selv ikke oppsøkte.

Arbeidsmarked

Dagpengesystem, arbeidsmarkedstiltak, og utfall av jobbsøking

Frischsenteret har i 2007 arbeidet med å videreutvikle det statistiske analyseverktøyet for studier av arbeidsledighetsforløp i Norge. Siktemålet med slike analyser er bl.a. å identifisere de kausale virkningene av dagpengesystemets utforming og bruken av arbeidsmarkedstiltak.

Tidligere norske studier på dette feltet har enten fokusert på den første registrerte arbeidsmarkedstilstanden etter at et ledighetsforløp er avsluttet (og på varigheten av selve ledighetsforløpet), eller på arbeidsmarkedstilstand og eventuelt inntekt på et tilfeldig valgt tidspunkt en viss tid etter potensiell tiltaksdeltakelse. Ideen bak det nye analyseopplegget som nå er under utvikling ved Frischsenteret er at vi skal kunne analysere simultant hvordan jobbsøkeres rammebetingelser påvirker både ulike aspekter ved ledighet og kvaliteten på en realisert jobb i form av inntekt og jobbstabilitet. Dette byr på en del metodiske utfordringer, ettersom vi må ta høyde for at det kan finnes uobserverte individspesifikke faktorer som også kan tenkes å påvirke både tiltaksdeltakelse, varighet og resultat av ledighetsforløp, og kvaliteten på en eventuell jobb (jobbstabilitet og lønn). Hvis disse faktorene er korrelert med hverandre forårsaker dette sorteringsprosesser som det kan være vanskelig å skille fra de kausale mekanismene vi egentlig er interesserte i. Vi har her valgt å bygge videre på det metodeapparatet som er utviklet ved Frischsenteret de senere årene, med såkalt ikke-parametrisk sannsynlighetsmaksimering. Den metodiske innovasjonen har bestått i å utvide dette modellapparatet fra å kunne håndtere diskrete utfall (overganger/begivenheter) til også å inkludere kontinuerlige utfallsvariabler (i dette tilfellet lønna i den nye jobben).

Som grunnlag for en analyse har vi benyttet administrative registerdata for alle ledighetsforløp i Norge perioden 1992-2002, og koblet disse sammen med opplysninger om påfølgende utdanning, trygd, arbeid og inntekt. Foreløpige resultater tyder på at kortere maksimal dagpengeperiode bidrar til å redusere

jobbsøkeres krav til en ny jobb. Dermed reduseres varigheten av ledighetsperioden, men til gjengjeld blir også lønna i den første jobben noe lavere. Opp til et visst punkt ser det ut til at det er lønnsomt for arbeidssøkere å bruke noe tid på å skaffe seg ny jobb. Den forventede lønna stiger med lengden på jobbsøkeperioden opp til omtrent seks måneder. Søkeperioder ut over seks måneder ser imidlertid ikke ut til å generere økt lønn. Vi finner ingen signifikante effekter av jobbsøkeperiodens lengde på senere jobbstabilitet. Reservasjonskravene knyttet til en ny jobb ser ut til å falle markert når dagpengeperioden nærmer seg slutten. Jobber som aksepteres i de aller siste månedene av dagpengeforløpet gir 5-10 prosent lavere inntekt enn jobber som aksepteres tidligere i forløpet.

Deltakelse i arbeidsmarkedstiltak medfører umiddelbart et fall i sannsynligheten for å gå over i ordinært arbeid. Dette er en såkalt "innlåsnings effekt", som følger av at tiltaksdeltakelsen i seg selv krever en del ressurser og oppmerksomhet, og at det i en del tilfeller kan være naturlig å fullføre tiltaket før man eventuelt går over i ordinært arbeid. Etter at tiltaket er avsluttet finner vi klare indikasjoner på at overgangsraten til jobb er høyere enn før tiltaket ble inngangsatt. Tiltaksdeltakelse ser også ut til å medføre noe høyere lønn og jobbstabilitet for dem som faktisk får jobb.

Analysene vil bli presentert i artikkelen "The Impacts of Job Search Conditions on Unemployment Duration and Post-Unemployment Job Quality" av Knut Røed og Lars Westlie. Artikkelen vil bli slutført våren 2008. Arbeidet med denne studien er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forskningsrådet.

Effekter av attføringstiltak

Vi har i 2007 prioritert arbeidet med å analysere virkninger av attføringstiltak. Dette er gjort ved å studere alle attføringsforløp med oppstart i perioden januar 1994 til september 2003. Ved bruk av forløpsanalyse har vi estimert hvordan fem ulike tiltakstyper påvirker den månedlige sannsynligheten for at attføringsklientene får ny jobb, blir uførepensjonister eller midlertidig forlater arbeidsstyrken. Modellen tillater at tiltakene kan virke ulikt på disse sannsynlighetene mens man deltar (innlåsnings effekt) i forhold til etter endt tiltak (etter-tiltaks effekt). Modellen vår gjør det også mulig å kontrollere for observerbare og (tidskonstante) uobserverbare kjennetegn som ellers ville kunne påvirke de estimerte tiltakseffektene (seleksjonsskjevhet).

Et av hovedfunnene i denne analysen er at alle attføringstiltak utenom arbeidstrening i skjermet sektor bidrar til å øke den månedlige jobbsannsynligheten etter endt tiltak. Ikke overraskende reduserer derimot alle tiltak jobbsannsynligheten mens tiltaket pågår. Når det gjelder den månedlige sannsynligheten for overgang til uførhet så finner vi at både AMO-kurs, utdanning og lønnstilskudd reduserer denne. Vi finner ingen effekt av arbeidstrening i ordinære virksomheter, mens arbeidstrening i skjermet sektor har en positiv effekt.

Det er ikke mulig å finne en samlet effekt av tiltakene ved bare å summere de ulike effektmålene. For å se hvor mye attføringstiltakene påvirker sannsynlighetene for at et forløp vil ende i enten arbeid eller uførhet benytter vi en simuleringsprosedyre. Dette gjør vi ved å bruke den estimerte modellen til å anslå andelen forløp som ender i jobb og uførhet i a) en verden med de estimerte tiltakseffektene og b) en verden der alle tiltakseffekter er satt lik null (både innlåsnings effekter og etter-effekter). Vi finner at attføringstiltakene bidrar til å øke jobbandelen fra 39 til 47 prosent, dvs. med 8 prosentpoeng. Vi finner også at attføringstiltakene reduserer uførhetsandelen fra 26 til 23 prosent. Disse fordelaktige effektene kommer med en kostnad i form av økt tid som attføringsklient. I gjennomsnitt varer et attføringsløp 7 måneder lenger i en verden med effekt av attføringstiltakene enn i en verden uten tiltakseffekter.

Undersøkelsen prøver også å dekomponere de nevnte effektene til bidraget fra hvert enkelt tiltak. Her kommer spesielt utdanning og lønnstilskudd godt ut. Amo-kurs og arbeidstrening i ordinær virksomhet har også positive effekter på jobbsannsynligheten.

Analysene er utført av Lars Westlie og en artikkel med mer detaljert presentasjon av resultatene vil være tilgjengelig på Frischsenterets nettsider i løpet av våren 2008. Arbeidet har vært finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Utvikling av en teorimodell for sykefravær

I artikkelen "Trade-offs between health and absenteeism in welfare states: striking the balance" av Simen Markussen (Memorandum 19/2007) foreslås en teoretisk modell for sykefravær. Vi møter en arbeider som står opp om morgenen, vurderer sin helse samt sin jobbsituasjon og bestemmer seg for hvorvidt han skal gå på jobb eller bli hjemme. I denne beslutningen tar arbeideren inn over seg alle fremtidige konsekvenser av sin beslutning, som at

det kan være helseskadelig å jobbe dersom han er syk og at sjansen for å miste jobben kan øke om han blir hjemme. Problemet formuleres og løses ved hjelp av stokastisk dynamisk programmering. Løsningen av modellen er en beslutningsregel som angir for hvilke kombinasjoner av helse, sykepenger, ledighetsstønad og stillingsvern han velger å gå på jobb og når han velger å bli hjemme. Basert på denne løsningen kan så konsekvensene av arbeidsmarkedspolitik, så som sykepenger, ledighetsstønad og stillingsvern illustreres ved hjelp av simuleringer.

Artikkelen viser at ved ikke urimelige antakelser om helsekonsekvensene av arbeid og fravær kan det oppstå en U-formet sammenheng mellom velferdsstatssjenerøsitet og sykefravær. I lite sjenerøse velferdsstater kan arbeidere "presse seg tilbake" på jobb før de er helt friske. Dette gir økt sannsynlighet for tilbakefall og resulterer i hyppige, men kortvarige, fraværsepisoder. I sjenerøse velferdsstater vil det motsatte oppstå. Dersom en først blir syk vil en bli gående hjemme svært lenge slik at en får mindre hyppige, men atskillig lengre, fraværsepisoder. Mellom disse ytterpunktene oppnås det som i artikkelen kalles for "velferdsstatsbalanse", med lavt fravær og god helse.

Modellen kan benyttes til å forklare variasjon i sykefravær mellom land, sektorer og aldersgrupper. I artikkelen illustreres dette ved hjelp av data fra 11 europeiske land.

Bruker bedrifter nedbemanninger til å sortere ut ansatte med dårlig helse?

Frischsenteret har i samarbeid med Statistisk sentralbyrå gjennomført en studie av hvorvidt nedbemanning virker selektivt, dvs. om det er systematiske forskjeller mellom arbeidstakere som forlater bedrifter som nedbemanner og de som forlater bedrifter som ikke gjør det. Spesielt har analysene fokusert på om arbeidstakere som tidligere har hatt langtids sykefravær er særlig utsatt for å miste jobben ved nedbemanninger.

Tidligere sykefravær kan være et signal om dårlig helse også i fremtiden. Ansatte med dårlig helse kan være mindre attraktive for bedriften, både fordi de er mer borte fra jobben – bedriften betaler lønnen de første 16 dagene av et fravær - og fordi de kan ha lavere produktivitet når de er på jobb. Siden det svært sjelden skjer at nominelle lønninger reduseres, vil ansatte med tidligere sykefravær kunne framstå som mindre attraktive arbeidstakere sett fra arbeidsgivers ståsted. Tidligere sykefravær gir imidlertid en viss lovbeskyttelse mot oppsigelse. Innen en viss periode etter et sykefravær, antas det i utgangspunktet at en oppsigelse

har sin årsak i sykefraværet dersom ikke bedriften kan vise til en annen årsak. Det kan derfor være vanskelig for en bedrift å avslutte arbeidsforhold for personer med høyt sykefravær i perioder med normal drift.

Et interessant spørsmål er om bedrifter i noen grad utnytter nedbemanningssituasjoner til å sortere ut ansatte med høyt sykefravær. Vi finner en viss tendens til dette i data ved at ansatte med tidligere sykefravær har en viss overhyppighet for å miste jobben ved nedbemanninger. Overhyppigheten er imidlertid ikke veldig stor, om lag ett prosentpoeng, slik at omfanget av oppsigelser som har sin årsak i helsemessige forhold er relativt begrenset.

Analysene er dokumentert i artikkelen " Downsizing as a sorting device: Are workers with bad health more likely to leave downsizing firms?" av Morten Henningsen og Torbjørn Hægeland. Artikkelen vil bli tilgjengelig fra Frischsenterets nettsider i løpet av våren 2008. Arbeidet med artikkelen er finansiert av Norges forskningsråd.

Flyttestrømmer av utlendinger til og fra Norge

I en studie publisert i 2007 har vi sett på flyttestrømmer av utenlandsfødte borgere til og fra Norge. Studien benytter seg av et unikt datamateriale bygd opp fra individuelle flyttemeldinger inn og ut av landet i perioden 1967-2004. Dette materialet gjør det mulig å studere innvandring, utvandring, tredjelandflyttinger og gjeninnvandringsmønstre. Datamaterialet omfatter mer enn en halv million personer som innvandret til Norge i perioden, og av disse var omtrent halvparten fortsatt bosatt i landet i 2004. I overkant av halvparten hadde foretatt minst én utvandring, og blant dem som utvandret flyttet 15 prosent til et tredjeland i stedet for å returnere til hjemlandet. Videre hadde 15 prosent av utvandrerne senere flyttet tilbake til Norge.

Flyttemønstrene varierer betydelig med landbakgrunn. Innvandrere fra OECD-land har ofte korte opphold, mens utflyttingsratene er langt lavere for innvandrere fra Øst-Europa og spesielt for personer med øvrig ikke-vestlig bakgrunn. Samtidig er tredjelandflyttinger og gjeninnvandring langt vanligere blant innvandrere fra utenfor OECD-området. Blant ikke-vestlige innvandrere finner vi også stor variasjon i flyttemønstrene på tvers av oppholdsgrunnlag. Mens det store flertallet av dem som ankommer som flyktninger eller på familiegjenforening blir i landet, flytter flertallet av arbeidsinnvandrere og utenlandsstudenter ut av landet etter noen år. Av særlig interesse er at mer enn

halvparten av arbeidsinnvandrerne (med "spesialist" grunnlag) fra ikke-vestlige land som kom til Norge mellom 1988 og 1994 hadde flyttet ut igjen innen ti år.

I studien aggregerer vi flyttestrømmene i årlige flytterater, og analyserer samvariasjonen mellom migrasjonsstrømmene og faktorer som gjennomsnittsinntektene i Norge og hjemlandet, distansen mellom de to landene, samt indikatorer for krigshandlinger og politisk urolighet i hjemlandet. Disse analysene viser at migrasjonsstrømmene avhenger av økonomiske og politiske forhold i både hjem- og vertsland.

Analysene er presentert i kapittelet "Foreign-born Migration to and from Norway" av Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum og Kjetil Sørli, i boken *International Migration, Economic Development & Policy*, som er redigert av Özden og Schiff og utgitt av Verdensbanken og Palgrave Macmillan. Studien er basert på et fellesprosjekt mellom Frischsenteret og NIBR og har vært finansiert av Norges forskningsråd, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Verdensbanken.

Arbeidsinnvandreres langsiktige tilpasning i arbeidsmarkedet

Frischsenteret har de siste årene arbeidet med analyser av arbeidsinnvandreres langsiktige tilpasning i det norske arbeidslivet, jfr. årsberetningen for 2006. Disse analysene bygger på koblede registerdata, hvor vi har fulgt "arbeids- og trygdekarrierene" til mannlige arbeidsinnvandrere som kom til Norge fra India, Pakistan, Tyrkia og Marokko i årene rett før innvandringsstoppen ble innført i 1975. Innvandrergruppen sammenlignes med en norsk kontrollgruppe bestående av personer med samme alder og like lang utdanning. Studien viser at arbeidsinnvandrerne hadde svært høye sysselsettingsrater de første årene etter immigrasjonstidspunktet - høyere enn den norske sammenligningsgruppen. Men etter ti år i landet begynner sysselsettingsratene blant innvandrere å falle dramatisk. Og i år 2000 (da gjennomsnittsalderen i gruppen var 51 år) var bare halvparten av arbeidsinnvandrerne sysselsatt, mot 87 prosent i den norske kontrollgruppen. Så mange som 74 prosent av de ikke-sysselsatte innvandrerne mottok da uføretrygd, og ytterligere 17 prosent mottok en annen type trygdeytelse eller sosialhjelp.

I nye analyser som vi har foretatt i 2007 har vi tatt utgangspunkt i opplysninger hentet fra Folke- og boligtellingsundersøkelsen i 1980 og sett på hvordan sannsynligheten for å være sysselsatt i år 2000 avhenger av bransje og arbeidssted i 1980. Vi finner at mye av sysselsettingsdifferansen mellom innvandrer- og kontrollgruppen kan

forklares ved jobbforhold 20 år tidligere. Men når vi også tar hensyn til hjemmeværende ektefelle og antall barn (som fanger opp satsene i overføringsordninger), viser det seg at familieforhold har enda større forklaringskraft enn jobbforhold. Vår konklusjon er at begge forklaringene har bidratt til sysselsettingsutviklingen: mens strukturendringer i industrien og konjunkturedgangene på 80- og 90-tallet medførte utstrømming fra arbeidslivet, har sjenerøse velferdsordninger bidratt til å holde arbeidsinnvandrere permanent borte fra arbeidslivet.

Resultatene fra dette prosjektet er dokumentert i artikkelen "When Minority Labor Migrants Meet the Welfare State" av Bernt Bratsberg, Oddbjørn Raaum og Knut Røed (IZA Discussion Paper No. 2872, June 2007). Prosjektet har vært finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet og Verdensbanken.

Inntektsmobilitet, partnervalg og arbeidstid

Flere av våre forskere har i noen år vært involvert i et felles nordisk/engelsk prosjekt der siktemålet har vært å kartlegge inntektsmobilitet mellom generasjoner i nordiske land. Perspektivet har vært komparativt gjennom bruk av sammenliknbare data for Norden, USA og England. I et nylig publisert arbeid, "Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries", fokuserer vi på kjønnsforskjeller og betydningen av hvem som slår seg sammen i husholdninger (ekteskap og samboerskap). Inntektsmobiliteten er gjennomgående høyere for kvinner enn for menn. Kjønnsforskjellen er spesielt tydelig når vi baserer oss på egen inntekt og ikke familiens samlede arbeidsinntekt. Inntektsmobiliteten er generelt høyere i Norden enn i USA og England. Likevel er det en stor gruppe der mønsteret avviker: Blant gifte kvinner finner vi en omtrent like sterk sammenheng mellom foreldreinntekt og egen inntekt i alle land. Artikkelen viser at dette skyldes partnernøstret ('hvem gifter seg med hvem') og barnefamiliers arbeidstilbudsmønster i de ulike landene. At gifte amerikanske kvinner har omtrent samme sosiale mobilitet som gifte kvinner i de nordiske landene skyldes spesielt at kvinner fra velstående familier i USA også tenderer til å gifte seg med velstående menn, og som følge av dette nedjusterer eget arbeidstilbud (og dermed også egen inntekt).

Ektefeller ligner hverandre med hensyn til utdanningslengde i alle landene, men sorteringen er noe sterkere i USA og England enn i de nordiske landene. Den

sterkere tendensen til at ektefeller rekrutteres fra samme sosiale bakgrunn i USA vises enda klarere når vi ser på samvariasjonen mellom foreldres og svigerforeldres utdanning. I USA finner vi også en svært sterk sammenheng mellom menns inntekt og deres svigerforeldres utdanning og inntekt.

Inntektsmobiliteten, særlig for kvinner, henger nært sammen med arbeidstilbudsbeslutningene i familien og disse mønstrene er ulike på tvers av land. Vi finner at den svake samvariasjonen mellom foreldrenes og egen inntekt for amerikanske kvinner skyldes arbeidstilbudseffekter. Engelske og amerikanske kvinner fra en rik familie gifter seg gjennomgående med menn med høy lønn, og arbeidsdelingen innen familien fører til redusert arbeidstid for kvinnen (selv om hun har høy lønn relativt til andre kvinner). Mens nordiske kvinner jobber mer jo høyere inntekt foreldre – og svigerforeldre – hadde, er mønsteret motsatt for USA og England.

Interesserte henvises til flere detaljer i Raaum, O., Bratsberg, B., Røed, K., Österbacka, E., Jäntti, M., Eriksson, T., and Naylor, R. (2007), "Marital Sorting, Household Labor Supply, and Intergenerational Earnings Mobility across Countries," *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*: Vol. 7: Iss. 2 (Advances) (<http://www.bepress.com/bejeap/vol7/iss2/art7>).

Entreprenørskap i Norge

Frischsenteret har i 2007 startet opp et arbeid med å analysere entreprenørskap i Norge. Vi er opptatt av hvem som starter nye bedrifter og hvordan det går med disse bedriftene. Studien inngår som del av et større prosjekt om forskning og utvikling, industridynamikk, og offentlig politikk, der vi bl.a. samarbeider med forskere ved Handelshøyskolen BI og Universitetet i Oslo. I et første delprosjekt har vi studert bedriftsetableringer og bedriftsnedleggelse for perioden 1997-2005. Andelen nyetableringer (definert ved at bedriften ble etablert i det foregående året) varierer i denne perioden mellom 8 og 11 prosent. Og andelen nedleggelse er i samme størrelsesorden, slik at totalt antall bedrifter er relativt stabilt. Det er betydelige forskjeller i bedrifters omløpshastighet mellom de ulike næringene. Andelen etableringer (og nedleggelse) er høyest innenfor hotell- og restaurantsektoren og lavest innenfor industrien. Etableringsraten tenderer til å være svakt prosyklisk.

Vi sammenligner også rekrutteringen av arbeidstakere i henholdsvis nye og etablerte bedrifter. Både nye og etablerte virksomheter rekrutterer de fleste av

sine (nye) arbeidstakere fra andre bedrifter. Men nye virksomheter rekrutterer i noe større grad personer fra andre jobber enn det etablerte bedrifter gjør. Etablerte bedrifter rekrutterer derimot i noe større grad fra personer fra "skolebenken" og fra arbeidsledighet.

Mange av de nye bedriftene får en relativt kort levetid. Om lag 40 prosent forsvinner i løpet av de første tre årene. Overlevelsessannsynligheten er størst for aksjeselskap.

Denne studien er dokumentert i rapport 2/2007 fra Frischsenteret. Rapporten er finansiert av Handelsøyskolen BI.

Energi og miljø

Kostnadene ved reduserte klimagassutslipp i Europa

I 2007 ga FN's klimapanel (IPCC) ut sin fjerde hovedrapport i tillegg til at de også mottok Nobels fredspris. Forskere fra Frischsenteret har, som i de to foregående hovedrapportene, også bidratt til den fjerde hovedrapporten.

Den fjerde hovedrapporten består av rapporter fra tre arbeidsgrupper. Mens arbeidsgruppe I så på det naturvitenskapelige grunnlaget for klimaendringer (The Physical Science Basis), har arbeidsgruppe II sett på problemstillinger rundt virkningene av klimaendringene (Impacts, Adaptation and Vulnerability). Vi har bidratt til arbeidsgruppe III, som ser på mulighetene for å redusere klimaendringene (Mitigation of Climate Change).

Kapittel 11 i arbeidsgruppe III's rapport studerer virkningene av utslippsreduksjoner på tvers av sektorer, herunder makroøkonomiske kostnader. Vi har gått gjennom og evaluert kostnadene ved klimagassutslipp i Europa, hvor fokuset har vært på kostnadsbesparelser ved kvotehandling, virkningene av at USA ikke ratifiserte Kyoto-protokollen og hvordan kostnader varierer på tvers av land og under ulike handelsregimer (se Heggedal og Kverndøkk i *International Association for Energy Economists (IAEE) Newsletter* Fall 2007).

En gjennomgang av ulike studier viser at selv om de faktiske kostnadstallene fra ulike analyser varierer, kan man likevel trekke en del kvalitative konklusjoner. Kostnadene ved å oppfylle Kyoto-protokollen vil ikke bli spesielt store i Europa, mindre enn 0,1% av BNP gitt at de fleksible mekanismene benyttes. USA har valgt å ikke delta i protokollen. For europeiske land er den isolerte effekten av dette høyere kostnader. Årsaken er at USA vil etterspørre mer olje (enn om de deltok i avtalen), slik at oljeprisen stiger. Dermed øker kostnadene i Europa fordi denne regionen er netto importør av olje. På den annen side vil eksistensen av velfungerende fleksible mekanismer som kvotehandling, felles gjennomføring av tiltak (JI) eller den grønne utviklingsmekanismen (CDM)), redusere kostnadene i Europa. Grunnen til dette er at USA ville vært en stor etterspørter etter disse mekanismene, og prisen vil derfor være lavere når USA ikke lenger er med. Denne effekten er sterkere enn den første effekten. Kostnadene (regnet som prosentvis reduksjon i BNP) vil også variere mellom land, med lavest kostnader i Frankrike, Storbritannia og Tyskland, mens skandinaviske land og Nederland får de høyeste kostnadene. Kostnadene i Europa avhenger av kvoteprisen, som igjen

avhenger av ulike restriksjoner på handel med kvoter og utøvelse av markedsrett i kvotemarkedet.

Internasjonale teknologiavtaler

Kyotoavtalen er et resultat av omfattende internasjonale forhandlinger over en årrekke. Hvis landene som har ratifisert avtalen innfrir sine forpliktelser, vil de globale utslippene av drivhusgasser reduseres, men bare marginalt. Den beskjedne effekten skyldes at færre av de 40 land som har påtatt seg utslippsforpliktelser, og videre at disse utslippsforpliktelsene ikke er særskilt store. Når det i tillegg er uklart om Kyotoavtalen vil bli fulgt opp av en tilsvarende avtale fra 2013, er det forståelig at mange har begrenset tro på Kyotosporet.

Det har blitt fremmet flere alternative forslag til hvordan en internasjonal klimaavtale kan designes. En mulighet er å skifte fokus fra fysiske utslipp til utslippspolitikker, for eksempel ved å innføre en felles utslippsskatt. En annen mulighet er å la utvikling av klimavennlig teknologi bli omfattet av en avtale; det er nødvendig med omfattende teknologiutvikling for at kostnadene ved å redusere de globale utslippene til et bærekraftig nivå ikke skal bli svært store. Det kan være gunstig å ha en avtale om klimavennlig FoU dersom utvikling av teknologi ikke bare avhenger av et lands egen FoU, men også av andre lands FoU gjennom for eksempel læring (spillovers). En internasjonal avtale kan avspeile at FoU kostnader i ett land ikke bare gir gevinst i dette landet ved at ny, klimavennlig teknologi blir utviklet, men også gjennom at forholdene legges til rette for utvikling av teknologi også i andre land.

Vi har studert to mulige internasjonale teknologiavtaler. I begge tilfellene benyttes et teknologisubsidium til å stimulere utvikling av klimavennlig teknologi. Utvikling av teknologi fastlegges av bedrifter, og avhenger av teknologisubsidiet og den innenlandske klimapolitikken for å nå et nasjonalt mål for utslipp. I det ene tilfellet fastlegges teknologisubsidiet som del av den internasjonale avtalen (subsidieavtale). Da bestemmer hvert land kun sitt eget klimagassutslipp. Også i det andre tilfellet fastlegger hvert land sitt klimautslipp. I dette tilfellet fastlegger avtalen hvert lands totale FoU kostnader (FoU avtale), mens teknologisubsidiet fastlegges av hvert land slik at landets FoU kostnader blir som angitt i avtalen.

Et sentralt resultat i dette arbeidet er at en FoU avtale er mer effektiv enn en subsidieavtale. Med en subsidieavtale blir hvert land pålagt å innføre en (felles) teknologisubsidie som er høyere enn det landet ville ha valgt ut fra ren

egeninteresse; ut fra egeninteresse vil ikke et land verken ta hensyn til at egen FoU vil stimulere til teknologisk nyskapninger i utlandet, eller at eget klimagassutslipp er skadelig også for andre land. Med den høye teknologisubsidien vil bedriftene i et land ønske å investere mer i klimavennlig teknologi enn det landet - ut fra sine snevre egeninteresser – anser som det optimale. Landet ønsker derfor å redusere FoU investeringene, noe som kan oppnås ved å slakke på utslippskravene; jo slappere utslippskrav, jo mindre lønnsomt vil det værere for bedrifter å utvikle ny teknologi. Ved å øke innenlandske utslipp kommer landets FoU investeringer nærmere det nivået som svarer til det landet ønske ut fra ren egeninteresse, men samtidig har global velferd blitt redusert fordi utslippene har økt.

Med en FoU avtale blir landene mer bundet. Da kan ikke et land justere sin FoU kostnad siden denne er diktert i avtalen. Følgelig får ikke landet insentiv til å øke sine utslipp. Dette er årsaken til at en FoU avtale er mer effektiv, dvs. gir høyere global velferd, enn en subsidieavtale.

Helseøkonomi

Mer privatisering og lavere kostnader? Laboratorie- og røntgenvirksomheten i kjølvannet av sykehusreformen

Frischsenteret har deltatt i et omfattende samarbeid for å evaluere den statlige overtakingen av sykehusene fra 2002. I et delprosjekt utført i samarbeid med forskere ved HELED er det sett på endringer i forholdet mellom de regionale helseforetakene og de private leverandørene av laboratorie- og røntgentjenester i kjølvannet av sykehusreformen. Resultatene av analysen er utgitt som HERO skrifter 2/2007.

Endringene er delvis bestemt av et nytt reguleringsregime og delvis av anbudsprosesser og kontrakter initiert av de regionale helseforetakene (RHF). Anbudene har så langt blitt begrenset til å gjelde private leverandører, som blir garantert en minimumsaktivitet tilsvarende hva de hadde i 2004. Dette er trolig en viktig grunn til at samtlige RHF-er sier de ikke har foretatt kostnadssammenligninger mellom offentlige og private tilbud. Det er så langt ingen tendens til at man ønsker å bruke konkurranse som et hjelpemiddel for å få til en optimal fordeling mellom offentlig og privat produksjon. Anbudskonkurransene har dermed dreid seg om å få til en gitt privat produksjon på billigst mulig måte. I den forbindelse er det interessant at bare én av RHF-ene har oppfatning av om de private tjenestene har blitt billigere etter anbudskonkurransen.

Det er foreløpig for tidlig å trekke konklusjoner når det gjelder effektene av omleggingen på enhetskostnadene innen laboratorier og røntgeninstitutter. Tendensene så langt er sprikende og indikerer fallende enhetskostnader for laboratorier og økende enhetskostnader for røntgeninstitutter.

Bruk av særavgifter for å regulere usunt konsum

Hvilke forhold tilsier – i følge økonomisk teori – at vi bør ha særavgifter på usunt konsum? Hvilket nivå på særavgiftene finner man støtte for i økonomisk teori? Og hvordan bør særavgifter sees i sammenheng med andre reguleringsformer?

Tradisjonell samfunnsøkonomi ser typisk på individets adferd som et uttrykk for hva som best tjener dette individets interesser. Antagelsen har vært at dette er et

greit perspektiv selv om f.eks. konsum av fett fører til høyere risiko for hjertelidelser, tobakk skaper avhengighet eller beslutninger tas i beruset tilstand. Adferdsøkonomien har i en viss forstand brutt denne direkte koblingen. Med utgangspunkt i f.eks. psykologisk forskning endres enkeltantagelser om konsumentenes preferanser eller valgsituasjon, og dette åpner muligheten for fenomen som anger, selvkontroll og sosial påvirkning. I slike modeller kan avgifter og reguleringer bedre folks valg og være ønsket av konsumentene som en form for selvregulering.

Eksempler på endrede antagelser er nåtidsskjevhet, ustabile preferanser og sosial påvirkning. Nåtidsskjevhet vil si at vi legger mer vekt på nuet enn det vi i ettertid mener vi burde ha gjort. Ustabile preferanser kan innebære at vi er uenig i de vurderingskriteriene vi selv benytter i enkelte situasjoner eller til enkelte tider, og sosial påvirkning kan være at andres meninger og handlinger påvirker oss gjennom normer og "kultur". Alle de tre forholdene kan tilsi at folk vil ønske å reguleres utenifra.

Disse fenomenene er spesielt viktig i helseøkonomien. Helsekadelig konsum vil ofte være preget av fristende kortsiktige gleder, men med skadelige konsekvenser som inntreffer på lang sikt. Eksempler kan være byrden ved trening i dag opp mot bedre helse i fremtiden, eller gleden av potetgull eller fet mat i dag opp mot fedme og risiko for diabetes og andre livsstilssykdommer på sikt. Disse teoriene kan derfor spille en særlig rolle i helseøkonomien, der de kan bidra til at de velferdsteoretiske diskusjonene innad i faget oppleves som mer relevante av fagfolk utenfor samfunnsøkonomien.

De fleste tradisjonelle og nye samfunnsøkonomiske rasjonalene for særavgifter har kvantitative implikasjoner for avgiftsnivået. Nettopp i slike situasjoner vil f.eks. nåtidsskjevhet bli viktig. Dette tilsier at avgiftsnivået bør knyttes opp til observerbare indikatorer for å skape transparens og mulighet for tilpasning av avgiftsnivået ettersom samfunnsforhold og politiske beslutninger endres. Siden ulike typer tiltak kan være både substitutter og komplementer til hverandre, bør avgifter ses i sammenheng med den totale tiltakspakken. Her er ett eksempel: Den riktige Pigouskatten som korrigerer for annenhånds røyk vil trolig synke når røykeloven reduserer omfanget av passiv røyking. Samtidig er det viktig å være klar over at samfunnsøkonomi kun er ett av flere perspektiv på reguleringer, og at f.eks. folkehelseargumentet kanskje står vel så sterkt i det politiske liv.

Foreldre med omsorgsbehov – i hvor stor grad påvirkes egen yrkesdeltakelse og inntekt?

I Norge, som i de fleste andre land, står vi ovenfor store demografiske utfordringer de neste tiårene. Andelen av befolkningen i arbeidsdyktig alder synker, noe som betyr at færre personer må finansiere offentlige tjenester. Samtidig vil det bli større behov for eldreomsorg da befolkningen over 80 år vil øke. Dette betyr at framtidens arbeidstakere vil komme under press fra to hold, både å arbeide mer og lenger, og å yte mer omsorg til sine aldrende slektninger og venner. Økt familieomsorg kan redusere arbeidstilbudet, men hvor store er effektene, og vil det være varige effekter?

For å svare på slike spørsmål har vi studert i hvilken grad barns omsorg for enslige foreldre påvirker deres yrkesaktivitet. En slik studie står imidlertid ovenfor flere vanskeligheter. Tidligere studier viser for eksempel at de som yter mye familieomsorg jobber mindre, men hvilken vei går årsaksforholdet? Jobber de mindre fordi de har store omsorgsforpliktelser eller er de i stand til å yte mer omsorg fordi de i utgangspunktet jobber mindre? I tillegg vil arv kunne ha betydning. En eldre arbeidstaker som vet at det vil komme en stor arv i nær framtid vil kunne velge å redusere sitt arbeidstilbud uavhengig av foreldrenes omsorgsbehov.

Datagrunnlaget vårt er aidentifiserte administrative registre med opplysninger om hele befolkningens arbeid, inntekt og trygd i perioden 1992-2003. Vi har ingen direkte opplysninger om foreldres omsorgsbehov, men legger til grunn at det normalt oppstår et omsorgsbehov de siste årene av livet. Vi studerer utviklingen i barnas arbeids- og inntektsmønster og bruk av trygdeytelser gjennom de siste årene av enslige foreldres liv, og i de første årene etterpå. I gjennomsnitt er barn ca. 50 år ved tap av enslig forelder.

Foreløpige resultater viser at det å ha en enslig forelder i siste del av livsfasen har signifikant betydning for barnas arbeidsmarkedsdeltakelse. For døtre faller sysselsettingssannsynligheten med omtrent tre prosentpoeng. Både for menn og kvinner som fortsatt er i jobb vil arbeidsinntekten falle med ca. én prosent de siste årene den enslige forelder er i live. Sannsynligheten for å bli langtidssykemeldt øker imidlertid kraftig, så mye som seks prosent for sønner og fire prosent for døtre. Etter forelderens død vil arbeidsinntekten øke igjen for de som er i jobb, mens sysselsettingssannsynligheten fortsetter å falle. Sannsynligheten for å gå over på trygdeordninger vil holde seg på et høyt nivå i flere år etter forelderens død.

Som nevnt ovenfor er det vanskelig å skille ut effekten av arv på arbeidsinntekten for de som er i jobb. Effektene på overgangen fra arbeidsmarkedsdeltakelse til trygd kan imidlertid i liten grad tilskrives virkningene av arv. Disse resultatene kan derfor tyde på at omsorg for gamle foreldre vil kunne ha stor betydning på arbeidsmarkedstilknytningen til arbeidstakere.

Pensjoner

Avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt

Personer over 70 år får ingen avkorting i sin alderspensjon selv om de har arbeidsinntekt. Personer mellom 67 og 70 har imidlertid hatt avkorting med 40 prosent av inntekten over 2 G mot Folketrygdens alderspensjon. Som en del av pensjonsreformen er det planlagt å fjerne denne avkorting, og fra og med 2008 er den fjernet for personer opp til 68 år. I den forbindelse har Frischsenteret sett på mulig betydning for yrkesaktiviteten av denne omleggingen. Enkle statistiske oversikter over arbeidsinntekt og avkortingsregler tyder på at en slik avkorting har betydning for hvor stor inntekt folk har. I samme retning peker en statistisk analyse av endringen etter 2002, hvor den nedre grensen for avkorting ble hevet fra 1 til 2 G. En økonometrisk modell over arbeidstid og inntekt ble estimert og brukt til en prediksjon av virkningen av fjerne avkorting for alle over 67 år. Resultatene tyder på at arbeidsinntekten for aldersgruppen 67-69 år øker med 8-9 prosent. Av de økte utbetalingene fra Folketrygden i størrelsesorden 300 millioner kroner, vil omkring 80 prosent komme inn igjen som skatt, dels som skatt på pensjon, men i enda større grad som skatt på den økte arbeidsinntekten.

Analysen er dokumentert i Arbeidsnotat 1/2007 og er finansiert av prosjektet "Eldres velferd og arbeidsmarkedstilknytning" under Norges forskningsråd.

Tjenestepensjoner og mobilitet

Ulike pensjonsordninger i privat og offentlig virksomhet, og tap av pensjonsrettigheter ved bytte av jobb, også mellom jobber i privat sektor med pensjonsordning, kan virke hemmende på tilpasningen på arbeidsmarkedet. Ved Frischsenteret har vi forsøkt å kartlegge sammenhengen mellom tjenestepensjoner og personers mobilitet på arbeidsmarkedet.

En mastergradsoppgave analyserte sammenhengen mellom forventet lønnsendring, endringer i pensjonsrettigheter og jobbskifter. Resultatene tyder på at pensjoner betyr noe mindre enn lønn når begge størrelser måles som nåverdier av framtidig forventede inntekter. Analysen er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Andre temaer

Finansiell økonomi

Monitoring, liquidity provision and financial crisis risk

I dette arbeidet studeres virkninger av sentralbankens politikk for overvåkning av bedrifter med finansielle problemer, der bedriftenes tilgang på likviditet gjøres betinget av bankenes egeninnsats og av forekomsten av negative sjokk. Vi ser på to typer politikk, en type der sentralbanken handler med diskresjon, og en annen type med optimal overvåkning av bedriftene, som er gjort alment kjent. En finner, for det første, at bankene yter mindre innsats og tar større risiko, når sentralbanken handler med diskresjon. For det andre, når graden av overvåkning er alment kjent, vil sentralbanken overvåke mer, og behovet for "bailout" er da mindre enn ellers. For det tredje innebærer offentlig informasjon om overvåking at et mulig problem med multiple likevekter, som kan oppstå under diskresjon, avverges. Likevekten i modellen er da entydig, og sannsynligheten for bankkrise redusert, i forhold til situasjonen med diskresjonær politikk.

Corporate investment, cash flow level and market imperfections: The case of Norway

Her analyserer vi bedriftsinvesteringer på grunnlag av norske data for perioden 1988-2003 for 117 000 bedrifter. (Dette omfatter omtrent 1.7 millioner observasjoner.) Vi klassifiserer bedriftene innen den enkelte næring ut fra fortegn og nivå på kontantstrømmen i enkeltår. Bedrifter med stabilt positiv kontantstrøm (som oppfattes som finansielt sterke) har investeringer som er mer følsomme overfor kontantstrømmen enn bedrifter som har negativ kontantstrøm i minst to påfølgende år (disse oppfattes som finansielt svake). Forholdet mellom investeringer og kontantstrøm er negativ bare for små bedrifter som er finansielt svake, mens for store og finansielt svake bedrifter er denne relasjonen sterkt positiv. Bare dette siste resultatet motsier to klassiske studier på feltet, av Fazzari-Hubard-Petersen og Kaplan-Zingales. For bedrifter som går med underskudd, synes banklån og kontantbeholdning å være de viktigste kildene til finansiering av investeringer.

Internasjonalt samarbeid

BILAT KINA: Towards a viable social welfare system and sustainable economic development of China

Dette prosjektet er finansiert av Norges forskningsråd. Formålet med prosjektet er å etablere et samarbeid med kinesiske akademiske institusjoner. Prosjektet er ledet av Tao Zhang. Samarbeidspartnere er School of Social Development and Public Policy, og Center for China Development and Policy Studies (CCDPS) ved Fudan University, Shanghai.

Prosjektet foregikk i 2007. Vi arrangerte en workshop "Fudan-Frisch Economic Forum on Social Welfare, Public Policy and Harmonious Society", sammen med Center for China Development and Policy Studies (CCDPS) ved Fudan University. Erik Hernæs, Knut Røed, Sverre Kittelsen, Tao Zhang, samt John Dagsvik fra SSB holdt presentasjoner. Det var også åtte presentasjoner av akademikere fra diverse fagmiljø ved Fudan University. Etter workshopen hadde vi møte med ledelsen ved School of Social Development and Public Policy og Center for China Development and Policy Studies (CCDPS) om mulighetene for videre samarbeid.

Videreføringen av BILAT prosjektet legger vekt på å finne aktuelle temaer og konkrete prosjekter for samarbeid. Frischsenteret har senere støttet BILAT prosjektet økonomisk. Vi tar sikte på å sende en omfattende søknad om samarbeid med våre kinesiske partnere til Forskningsrådet i 2008.

Produktivitet

Ved Frischsenteret arbeides det både med metodeutvikling og med empiriske analyser av produktivitet og effektivitet, med spesiell vekt på offentlig sektor. En del av dette arbeidet er knyttet til helsesektoren og delvis finansiert av HERO-programmet. Innenfor metodeutvikling er det i 2007 særlig arbeidet med statistiske egenskaper ved ikke-parametriske effektivitets- og produktivitetsmål, samt med metoder for å sammenligne ulike grupper. Utover arbeidet innen helseøkonomi er det ikke i 2007 gjennomført empiriske arbeider, men i et forprosjekt for skattedirektoratet er det påvist hvordan en kan anslå produktivitetsvirkninger av den pågående reorganiseringen (ROS), selv om enhetene ikke er de samme før og etter endringene.

I en teoretisk analyse er det gjort en gjennomgang av de opprinnelige modellene for estimering av produksjonsmulighetsområdet og måling av produktivitet som ble utviklet av Farrell (1957). Videre drøftes - med matematisk stringens - i hvilken grad disse faller sammen med modeller som seinere er utviklet på grunnlag av lineær programmering i tradisjonene etter Charnes, Cooper & Rhodes (1978). Det er lagt vekt på å visualisere egenskaper ved produktfunksjonen gjennom ulike snitt i det mangedimensjonale faktor- og produktrommet, og blant annet å vise utviklingen av kostnader og skalaelastisiteter i ikke-parametriske frontfunksjoner.

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Balanse pr 31. desember

		2007	2006
EIENDELER	Note		
ANLEGGSMIDLER			
Varige driftsmidler			
Inventar og Edb-utstyr	3	545 464	417 237
Sum varige driftsmidler		<u>545 464</u>	<u>417 237</u>
Finansielle anleggsmidler			
Investering i aksjer og andeler		50 000	50 000
Sum finansielle anleggsmidler		<u>50 000</u>	<u>50 000</u>
Pensjonsmidler Vesta	6	2 619 397	1 897 853
Sum anleggsmidler		<u>3 214 861</u>	<u>2 365 091</u>
OMLØPSMIDLER			
Fordringer			
Kundefordringer		3 354 325	813 624
Opptjente inntekter		500 000	671 724
Forskuddsbetalte kostnader		8 768	166 019
Sum fordringer		<u>3 863 094</u>	<u>1 651 367</u>
Investeringer			
Markedsbaserte finansielle omløpsmidler	7	14 224 503	13 617 141
Sum investeringer		<u>14 224 503</u>	<u>13 617 141</u>
Bankinnskudd, kontanter og lignende	5	8 641 364	9 403 959
Sum omløpsmidler		<u>26 728 960</u>	<u>24 672 467</u>
SUM EIENDELER		<u>29 943 821</u>	<u>27 037 558</u>

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Egenkapital og gjeld pr 31.12.

		2007	2006
Egenkapital	Note		
Innskutt egenkapital			
Stiftelseskapital		200 000	200 000
Sum innskutt egenkapital		<u>200 000</u>	<u>200 000</u>
Opptjent egenkapital			
Fond for anvendt forskning		13 468 507	14 001 770
Frischfondet		812 914	404 500
Sum opptjent egenkapital		<u>14 281 422</u>	<u>14 406 270</u>
Sum egenkapital	8	<u>14 481 422</u>	<u>14 606 270</u>
Gjeld			
Avsetning for forpliktelser			
Kompetansegjeld		8 013 110	6 804 116
Sum avsetning for forpliktelser	4	<u>8 013 110</u>	<u>6 804 116</u>
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		915 673	201 835
Skyldige offentlige avgifter		1 201 197	1 352 261
Forskudd fra kunder		4 351 928	1 898 280
Annen kortsiktig gjeld		980 492	2 174 795
Sum kortsiktig gjeld		<u>7 449 289</u>	<u>5 627 172</u>
Sum gjeld		<u>15 462 399</u>	<u>12 431 288</u>
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		<u>29 943 821</u>	<u>27 037 558</u>

Oslo, 23. april 2008

for Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning

Diderik Lund
Styrets leder

Gunvor Strømsheim

Frøydis Langmark

Halvor Mehlium

Karen Helene Ulltveit-Moe

Bernt Bratsberg

Erik Hernæs
Direktør

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Resultatregnskap	Note	2007	2006
Driftsinntekter			
Salgsinntekt	1	<u>23 579 484</u>	<u>22 898 083</u>
Sum driftsinntekter		<u>23 579 484</u>	<u>22 898 083</u>
Driftskostnader			
Lønnskostnad	2	16 940 257	15 771 647
Avskrivning på varige driftsmidler	3	251 395	288 833
Annen driftskostnad		<u>7 320 753</u>	<u>6 337 218</u>
Sum driftskostnader		<u>24 512 405</u>	<u>22 397 698</u>
Driftsresultat		<u>-932 921</u>	<u>500 385</u>
Finansinntekt		809 942	991 612
Finanskostnad		<u>1 869</u>	<u>3 834</u>
Netto finansposter		<u>808 073</u>	<u>987 778</u>
Årsresultat		<u>-124 848</u>	<u>1 488 163</u>
DISPONERINGER OG OVERFØRINGER			
Til/Fra (-) fond for anvendt forskning		-533 262	1 083 663
Til/Fra (-) Frischfondet		<u>408 414</u>	<u>404 500</u>
Sum disponeringer		<u>-124 848</u>	<u>1 488 163</u>

NOTER TIL REGNSKAPET 2007

Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i overensstemmelse med regnskapsloven og god regnskapsskikk for små foretak.

Forskningstjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk er klassifisert som anleggsmidler. Andre eiendeler er klassifisert som omløpsmidler. Fordringer som skal tilbakebetales innen et år er uansett klassifisert som omløpsmidler. Ved klassifisering av kortsiktig og langsiktig gjeld er analoge kriterier lagt til grunn.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost, men nedskrives til virkelig verdi når verdifallet forventes ikke å være forbigående. Inventar avskrives etter saldometoden, mens Edb-utstyr avskrives lineært over 3 år.

Markedsbaserte finansielle omløpsmidler verdsettes til markedsverdi. Øvrige omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelige verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Opptjente ikke mottatte inntekter balanseføres. Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene.

Regnskapsføring av pensjonskostnader skjer i samsvar med Norsk RegnskapsStandard for Pensjonskostnader (NRS 6). I henhold til denne standarden er de kollektive pensjonsordninger behandlet som ytelsesplaner. Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser for ytelsesplaner beregnes etter lineær opptjening på basis av forutsetninger om diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuariemessige forutsetninger om dødelighet, frivillig avgang mv. Pensjonsmidlene er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelse i balansen.

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Note 1 Driftsinntekter

Driftsinntekter består av forskningsinntekter som resultatføres i takt med utførelsen.

Note 2 Lønnskostnader, godtgjørelser, antall ansatte

	2007	2006
Lønn og feriepenger	12 194 256	12 062 924
Arbeidsgiveravgift	1 804 887	1 766 400
Kompetanseavsetning	1 208 994	65 036
Styrehonorar	111 500	111 000
Pensjonskostnad inkl arbeidsgiveravgift	1 414 536	1 423 011
Refusjon sykepenger	-159 349	-105 324
Andre sosiale kostnader	365 432	448 600
Sum	<u>16 940 257</u>	<u>15 771 647</u>

Ansatte

Selskapet hadde i gjennomsnitt 37,83 ansatte i 2007, og antall årsverk var 20,89.

Ytelser til ledende personer / godtgjørelser

	<u>Daglig leder</u>	<u>Styret</u>
Lønn	828 102	
Andre ytelser	6 364	
Premie til pensjonsordninger	16 442	
Styrehonorar		111 500

Revisor

	2007	2006
Revisjonshonorar fordeler seg på følgende tjenestekategorier:		
Ordinært revisjonshonorar eks mva.	101 100	61 000
Honorar til revisor for bistand eks mva.	13 150	47 500
Sum revisjonshonorar eks mva	<u>114 250</u>	<u>108 500</u>

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Note 3 Anleggsmidler

	Inventar	Edb- utstyr	Sum
Kostpris 1.1.2007	187 158	3 282 944	3 470 102
Tilgang i året	0	379 621	379 621
Avgang i året			0
Anskaffelsekost 31.12.2007	187 158	3 662 565	3 849 723
Akkumulerte avskrivninger 1.1.2007	-152 375	-2 900 490	-3 052 865
Årets ordinære avskrivninger	-10 435	-240 960	-251 395
Akkumulerte avskrivninger 31.12.2007	-162 810	-3 141 450	-3 304 260
Bokført verdi 31.12.2007	24 348	521 115	545 464
Avskrivningssatser ordinære avskrivninger	30 %	3 år	

De ordinære avskrivningene foretas etter saldometoden for inventar og lineært over 3 år for Edb-utstyr

Note 4 Kompetansegjeld

Kompetansegjeld er opptjent tid til kompetanseoppbygging for forskerne og forskningssjef per 31.12.2007 vurdert etter gjeldende lønnssetninger inkludert arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader. Totalt opptjent beløp justeres skjønnsmessig ned ut fra beste estimat på hvor stor del av den opptjente tiden som vil bli tatt ut.

Den opptjente tiden kunne også blitt vurdert til alternativ-verdi, det vil si det samlede inntektsbortfall ved uttak av kompetansetiden. Denne alternativ-verdien er per 31.12.2007 estimert til kr 10 959 045. Med en slik verdiansettelse ville opptjent egenkapital reduseres fra kr 14 281 422 til kr 11 335 487.

Note 5 Bankinnskudd

Bundet bankinnskudd på skattetrekkskonto utgjør per 31.12.07 kr 726 112

Stiftelsen Frischsenteret for
samfunnsøkonomisk forskning

Note 6 Pensjonspremierfond / pensjonsforpliktelser

Grunnlaget for beregningen av årets pensjonskostnad for ytelsesplanene er basert på antall opptjeningsår, lønnsnivå samt følgende forutsetninger:

	2007	2006
Diskonteringsrente	5,50 %	5,00 %
Årlig lønnsvekst/økning i G	4,50 %	3,30 %
Årlig regulering av pensjoner	1,75 %	2,00 %
Avkastning på pensjonsmidler	5,80 %	6,00 %
Fratredeshyppighet	2,00 %	2,00 %
Antall personer som omfattes av ordningen	18	19
Pensjonister	0	0

Periodens pensjonskostnad fremkommer slik:	2007	2006
<i>Ytelsesplaner:</i>		
Nåverdien av årets opptjening	1 310 088	1 307 440
Rentekostnad av pensjonsforpliktelsen	664 566	513 123
Beregnet brutto pensjonskostnad	1 974 654	1 820 563
Estimert avkastning på pensjonsmidlene	-659 156	-521 698
Ansattes pensjonstrekk	-201 673	-187 167
Resultatførte estimatendringer og avvik	125 909	135 463
Netto pensjonskostnad	1 239 734	1 247 161
Arbeidsgiveravgift	174 802	175 850
Netto pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift	1 414 536	1 423 011
Pensjonsforpliktelser/-midler i balansen fremkommer slik:		
	2007	2006
Brutto pensjonsforpliktelser 01.01	12 083 016	10 175 489
Brutto pensjonsforpliktelser pr 31.12	13 057 625	12 083 016
Pensjonsmidler pr 01.01	-10 283 292	-7 785 754
Pensjonsmidler pr 31.12	-12 627 370	-10 283 292
Ikke resultatførte estimatendringer	-3 049 652	-3 697 578
Netto pensjonsmidler pr 31.12 inkl. arbeidsgiveravgift	-2 619 397	-1 897 854

Note 7 Markedsbaserte finansielle omløpsmidler

Aksjefond	Kostpris	Verdi pr 31.12.06	Verdi pr 31.12.07	Årets endring		Balanseført verdi
Odin Norge	837 000	1 155 848	1 202 805	46 957	4,06 %	1 202 805
Aksjefondet Skagen Global	1 663 000	2 207 012	2 388 321	181 309	8,22 %	2 388 321
	2 500 000	3 362 860	3 591 126	228 266	6,79 %	3 591 126
Pengemarkedsfond						
Nordea Likviditet	6 267 143	6 433 087	6 689 937	256 850	3,99 %	6 689 937
Nordea Obligasjon II	3 761 374	3 821 194	3 943 440	122 246	3,20 %	3 943 440
Sum	10 028 516	10 254 281	10 633 377	379 096	3,70 %	10 633 377
Sum markedsbaserte fin.oml.	12 528 516	13 617 141	14 224 503	607 362	4,46 %	14 224 503

Note 8 Egenkapital

	Stiftelses- kapital	Fond for anvendt forskning	Frisch fondet	Sum
Egenkapital pr 31.12.2006	200 000	14 001 770	404 500	14 606 270
Årets resultat		158 538	-283 386	-124 848
Tildelt fond		-691 800	691 800	-
Egenkapital pr 31.12.2007	200 000	13 468 507	812 914	14 481 422

Det er i 2007 vedtatt å dele ut totalt kroner 786 800 av Fondet for anvendt forskning til prosjekter ved stiftelsen og Økonomisk institutt. Midler som er tildelt Økonomisk institutt er kostnadsført i årets regnskap med kroner 95 000. Midler som er tildelt fagmiljøet ved stiftelsen utgjør kroner 691 800 og anses å være en intern disponering av egenkapital som ikke kostnadsføres før utdelingsåret. Årets uttak av fjorårets avsatte midler i Frischfondet er kostnadsført i årets regnskap med kr 283 386.

Frischsenteret

Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning er en uavhengig stiftelse opprettet av Universitetet i Oslo. Frischsenteret utfører samfunnsøkonomisk forskning i samarbeid med Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo. Forskningsprosjektene er i hovedsak finansiert av Norges forskningsråd, departementer og internasjonale organisasjoner. De fleste prosjektene utføres i samarbeid mellom Frischsenteret og forskere ved andre norske og utenlandske forskningsinstitusjoner.

Frischsenteret
Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 22958810
Fax: 22958825
frisch@frisch.uio.no
www.frisch.uio.no